

T Ü B A K K O M

**Türkiye Barolar Birliği
Kadın Hukuku Komisyonu**

Kuruluşu : 20 Mart 1999

**Yasalarda Kadın Erkek Eşitliği'nin Sağlanması ve
Uygulamada Karşılaşılan Aksaklıkların Giderilmesi
İçin Kadın Avukatlar'ın İşbirliği
(20 Mart 1999 - 25 Mart 2000 Dönemi)**

Yayına Hazırlayan:

Av. Nazan MOROĞLU

İstanbul 2000

İÇİNDEKİLER

Sunuş

I. TÜBAKKOM'un Kuruluşu

1. İstanbul Toplantısına Çağrı Yazıları
2. İstanbul Toplantısı
 - a) Program
 - b) Toplantı Tutanağı
 - c) Kuruluş Amacı ve Alınan Kararlar
3. Ankara Toplantısı
 - a) Çağrı ve Program
 - b) Örgütlenme Modelinin Belirlenmesi
 - c) Toplantıdan Notlar
 - d) Alınan Kararlar
4. TÜBAKKOM'un Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu Olarak Kabul Edilmesi
 - a) TBB Kararı
 - b) TBB'nin Barolara Gönderdiği Yazı
5. 20 Mart 1999 - 25 Mart 2000 Tarihleri Arasında Barolarda Kurulan Kadın Hukuku Komisyonları

II. Bir Yıl İçinde Yapılan Çalışmalar

1. Yürütme Kurulu Toplantısı
2. Deprem Felâketi Nedeniyle Şanlıurfa Toplantısının İptali
3. Anayasa'nın 10. Maddesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Öneri (Basın Bildirisi)
4. Medeni Kanun Değişikliği Konusunda Basın Bildirisi
5. MEDENİ KANUN TASARISI - AİLE HUKUKU BÖLÜMÜ'NÜN TARTIŞMAYA AÇILMASI
6. MEDENİ KANUN TASARISI - AİLE HUKUKU BÖLÜMÜNE İLİŞKİN ELEŞTİRİ VE GÖRÜŞLER: "TÜBAKKOM RAPORU"
 - a) Sunuş

- b) Tasarı'nın Getirdiği Yenilikler
- c) Tasarıya İlişkin Eleştiriler ve Öneriler
 - A) Tasarı'nın Şekli Açısından
 - B) Tasarı'nın İçeriği Açısından

7. Yönetim Kurulu Toplantısı

- a) Gündem ve Alınan Kararlar
- b) 25 Mart 2000 tarihli Genel Toplantı'ya Çağrı

8. Barolar Kadın Hukuku Komisyonlarından Gelen Faaliyet Raporları ve Yazılar

- a) Faaliyet Raporları
- b) 20 Mart 1999 Toplantısına Gönderilen Yazılar

III. E K L E R

1. Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi
2. Ailenin Korunmasına Dair 4320 sayılı Kanun'un Uygulanmasına ilişkin Özet Bilgi.
3. Basına Yansıyanlar

SUNU Ő

Kadın hakları alanında yapılan çalışmaların hareket noktası *insan haklarıdır*. Demokratik hukuk devletlerinin en belirgin özelliği, evrensel bir değer olarak korunup geliştirilmesine özen gösterilen insan haklarının, herkese hiçbir ayrımcılık yapılmaksızın eşit olarak tanınmasıdır. Bütün dünyada olduğu gibi ülkemizde de, insan hakları ve temel özgürlüklerden yararlanmada ve hakları kullanmada kadın erkek eşitliğinin sağlanması, cinsiyete dayalı ayrımcılığın kaldırılması amacıyla yapılmakta olan bilimsel ve eylemsel çalışmalar yoğun bir şekilde devam etmektedir. Çünkü bir ülkede bu yolda yapılan çalışmalar, aynı zamanda o ülkede demokratikleşme için sarfedilen çabalara katkıda bulunmak anlamına gelmektedir.

Bilindiği gibi, tarihsel süreç içinde, kadın ile erkek arasındaki biyolojik farklılığın giderek toplumsal farklılığa dönüştürölüp, cinsiyete dayalı eşitsizliğin haklı gerekçesi yapıldığı görölmektedir. Bu nedenle, kadınların *yasalar önünde eşit haklara sahip olma* mücadelesi bugün bile sürmektedir. Ancak görölmektedir ki, yasal eşitlik tanınmış olsa bile, hakların varlığı ile kullanılması arasında her zaman kadınlar aleyhine belirgin bir ayırım var olmuş ve bu ayrımcılık günümüze kadar süregelmiştir.

Ülkemizde demokratikleşme yolunda atılacak önemli adımlardan biri de, yasalarda ve yaşamda kadınların eşit haklara sahip olmasının sağlanmasıdır.

Bu yolda yapılan çalışmalara bulunmak amacıyla, İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu'nun çağrısı üzerine 20 Mart 1999 tarihinde, "Demokratikleşme Yolunda Yasalarda Kadın Erkek Eşitliği ve Uygulamada Karşılaşılan Aksaklıklar" konulu toplantıda, çeşitli Barolardan Kadın Avukatlar biraraya gelerek *elele verdiler*. Bu toplantıda, ülkede demokratikleşmenin ilk adımı olan Medeni Kanunumuz başta olmak üzere yasalarda eşitliğe aykırı hükümlerin kaldırılması ve günümüz koşullarına uygun hale getirilmesi için yapılacak çalışmaların birlikte sürdürölmesine karar verildi. Bu çalışmaların daha etkin olması ve Barolar arası işbirliğinin güçlendirilmesi amacıyla kısa adı TÜBAKKOM olan "Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Ağı" kuruldu.

5 Haziran 1999 tarihinde Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu olarak kurumsallaşan TÜBAKKOM'un hedefi, bütün Barolarda Kadın Hakları Komisyonu'nun kurulması ve aşağıda yazılı amaçlar doğrultusunda elele çalışmasıdır.

Kuruluşunun birinci yılında yapılan önemli çalışmalardan biri, Medeni Kanun Tasarısı'yla getirilen yeniliklere ve bazı maddelerdeki değişikliklere ilişkin eleştiri ve önerilere yer verilen "**Medeni Kanun Tasarısı - Aile Hukuku Bölümüne ilişkin TÜBAKKOM RAPORU**"nun hazırlanmasıdır.

TÜBAKKOM'un bir yıl içinde yaptığı çalışmalara ilişkin bilgilerin derlenmesinin amacı, sonradan kurulacak Komisyonlar'a bu bilgilerin bir bütün halinde aktarılabilmesidir. Kitapta, TÜBAKKOM'un kuruluşuna ilk adımın atıldığı çağrı yazısından başlayarak, bir yıl içinde yapılan tüm çalışmalara ve belgelere yer verilmiş, böylece yıllar içinde yaşanacak gelişmelerin temeli atılmıştır.

Gelecek yıllarda da diğer Barolarca yapılan çalışmaların her yönetim döneminin sonunda derlenmesi ve yayınlanması kadın hukuku alanında önem bir kaynak oluşturacaktır.

Kitabın EKLER Bölümünde, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine; Sözleşme'ye Ek İhtiyari Protokol'e; 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un uygulanmasına ilişkin özet bilgiye; T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'nün görüş isteminde bulunduğu konulara yer verilmiştir.

İstanbul, 25 Mart 2000

Av. Nazan Moroğlu
TÜBAKKOM Kurucu Başkanı

TÜBAKKOM'un AMAÇLARI:

"Atatürk ilke ve devrimlerinin ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ulusal bağımsızlığının korunması, Laiklik, Demokrasi, Eşitlik ve Kadının İnsan Hakları ortak paydasında birleşerek, yasalarda ve uygulamada kadın ile erkeğin eşit haklara sahip olmaları ilkesinin yaşama geçirilmesi için etkin bir şekilde çalışmak;

Medeni Kanun başta olmak üzere Ceza Kanunu, İş Kanunu ve diğer kanunlarda yer alan eşitliğe aykırı hükümlerin günümüz koşullarında ortaya çıkmış olan ihtiyaçları karşılayacak şekilde değiştirilmesini sağlamak için güçlü bir baskı grubu oluşturmak;

Aile içi şiddet de dahil olmak üzere kadınlara karşı yapılan her türlü ayrımcılıktan kaynaklanan sorunlara çözüm getirilmesi ve uygulamada çeşitli kurumlarda kadınların başvuruları değerlendirilirken karşılaşılan önemsememe, aşığılama ve benzeri ayrımcı davranış biçiminin ortadan kaldırılması için çalışmak;

Hakları ve nereye başvuracakları konusunda yeterli bilgiye sahip olmayan dar gelirli kadınlara ücretsiz danışmanlık hizmeti vermek ve aynı zamanda yasal haklar eğitimini ülke çapında yaygınlaştırmak;

Demokrasinin temel ilkeleri olan kişilerarası "eşitlik" ve "ayrımcılık yasağı" ilkelerinin yasalarda ve uygulamada yerleşmesinde etkili olmak;

Ülkemizin onayladığı başta BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Uluslararası Sözleşmesi olmak üzere, uluslararası taahhütlerin yerine getirilmesi için çalışmalar yapmak;

Barolar Kadın Hukuku Komisyonları üyeleri arasında dostluk ve bilgi alışverişini güçlendirmek, henüz Komisyonu kurulmamış olan Barolarda Komisyon kurulmasını özendirmek."

I. T Ü B A K K O M 'un K U R U L U Ş U

1. İstanbul Toplantısı'na Çağrı Yazıları

TÜBAKKOM'a ilk adım

İstanbul Barosu
Kadın Hakları Komisyonu

.....Barosu Yönetim Kurulu Başkanlığı'na
İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu olarak diğer illerdeki Barolarımız ile işbirliği yaparak "Kadın Hakları Komisyonları Ağı"nı kurmayı amaçlıyoruz. Bunu gerçekleştirmenin hem benzer hizmetlerin her ilde verilebilmesine, hem de gerektiğinde güçlü bir baskı grubu olarak birlikte hareket edilebilmesine yardımcı olacağına inanıyoruz.

20 Mart 1999 günü İstanbul'da yapmayı planladığımız "Demokratikleşme Yolunda Yasalarda Kadın Erkek Eşitliği ve Uygulamada Karşılaşılan Aksaklıklar" konusundaki çalışma toplantısında Kadın Hakları Komisyonu veya Baronuz Yönetim Kurulundan bir üyenin katılması Barolar arası dayanışmanın güç kazanmasını sağlayacaktır. Toplantı sonucunda çıkacak olan metni, 18 Nisan seçimlerinden sonra kurulacak hükümete "Barolar Kadın Hakları Komisyonları Ortak Raporu" olarak sunmanın yararlı olacağına inanıyoruz.

20 Mart toplantısına katılıp katılmayacağınızı bize 8 Mart 1999 tarihine kadar bildirmeniz, organizasyonu bir an önce yapabilmemize yardımcı olacaktır. Yanıtınızı bekler, saygılar sunarız.

3 Mart 1999.

Tel+Faks. 0212/251 6325
İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu

Bu Kısa Sürede, Barolardan Gelen Yanıtlar

**İstanbul Barosu
Kadın Hakları Komisyonu'ndan Çağrı
(20 Mart 1999 İstanbul Toplantısı)**

Konu: İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonunca düzenlenen "Demokratikleşme Yolunda Yasalarda Kadın Erkek Eşitliği ve Uygulamada Karşılaşılan Aksaklıklar" konulu toplantıda gündeme getirilen "*Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Ağı Oluşturulması*" Çağrısı.

Amaç : Atatürk ilke ve devrimlerinin korunması, Eşitlik, Demokrasi, Kadınların İnsan Hakları ortak paydasında birleşerek, yasalarda ve uygulamada kadın ile erkeğin *eşit haklara sahip olmaları ilkesinin* yaşama geçirilmesi için etkin bir şekilde çalışmak;

Başta Medeni Kanun olmak üzere Ceza Kanunu, İş Kanunu ve diğer kanunlarda eşitliğe aykırı hükümlerin günümüz koşullarında ortaya çıkan ihtiyaçları karşılayacak şekilde değiştirilmesini sağlamak için güçlü bir baskı grubu oluşturmak;

Aile Hukuku ve aile içi şiddet de dahil olmak üzere aile içi ilişkilerden kaynaklanan sorunlara çözüm getirebilmek için, bu konularda yeterli bilgiye sahip olmayan dar gelirli kadınlara ücretsiz danışmanlık hizmetini ve yasal haklar eğitimini ülke çapında yaygınlaştırmak;

Barolar Kadın Hakları Komisyonları üyeleri arasında dostluk ve bilgi alış verişini güçlendirmek; henüz bu ad altında bir Komisyonu olmayan Barolarda kurulmasını özendirmek; böylece gerçek demokrasinin en belirgin özelliği olan kişilerarası eşitlik ve ayrımcılık yasağı ilkesinin yasalarda ve uygulamada yerleşmesinde daha etkili olmak.

Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Ağı'nın yukarıda yazılı amaçlarla kurulması çağrımıza yanıtınız olumlu ise, **elele** verdiğimizde engelleri daha kolay aşacağımız inancıyla, aşağıdaki formu doldurmanınızı dileriz. Saygılarımızla.

Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Ağı Oluşturulmasına katılıyorum:

Ad - Soyadı

Barosu

Tel.-Faks.

Adres

Bu çağrıya 21 Baro'dan yanıt geldi, toplantıya Adana, Ankara, Bartın, Bursa, Denizli, Erzincan, Hatay, Kayseri, Konya, Kırklareli, Mersin, Muğla, Van, Antalya, Manisa, Karaman, Zonguldak, İstanbul Barolarından temsilciler gelerek ve Şanlıurfa ise Raporu ile katıldı.

10 Mart 1999

İstanbul Barosu Yönetim Kurulu Başkanlığı'na

Kadın Hakları Komisyonu olarak 11 Ocak 1999 tarihinde Baro Yönetim Kuruluna sunduğumuz Çalışma Programımızda, "Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Ağı" oluşturmak amacıyla bir toplantı düzenlemek istediğimizi belirtmiştik. İlk toplantıyı 20 Mart 1999 tarihinde yapmaya karar verdik. "Demokratikleşme Yolunda Yasalarda Kadın Erkek Eşitliği" konu başlığı altında yapılacak ilk toplantının programı ekte sunulmuştur.

Toplantı davetimize diğer Baroların gösterdiği ilgi memnuniyet vericidir. Bu güne kadar Erzincan, Iğdır, Gaziantep de dahil olmak üzere 21 Baro olumlu yanıt vermiştir.

Baro Yönetimince bu toplantı ile ilgili verilebilecek desteğin belirlenerek Komisyonumuza bildirilmesini rica ederim. Saygılarımızla.

Av. Nazan Moroğlu
Kadın Hakları Komisyonu Başkanı

İstanbul Toplantısı

a) Program

2000'Lİ YILLARDA EŞİT HAKLAR İÇİN ELELE vermek üzere PROGRAM hazırlandı.

Konu : *Demokratikleşme Yolunda Yasalarda Kadın Erkek Eşitliği ve Uygulamada Karşılaşılan Aksaklıklar.

Gün : 20 Mart 1999

Yer : İTÜ Sosyal Tesisleri - Maçka

Düzenleyen : İstanbul Barosu
Kadın Hakları Komisyonu

Program :

10:00 Kayıt

10:30 Açış Konuşmaları

11:00 Tanışma ve Görüş Bildirme

12:45 Değerlendirme

13:00 Öğle Yemeği

14:00 1.Oturum :“Yasalardaki Değişiklik Önerileri Uygulamada Karşılaşılan Aksaklıklar”

2.Oturum: “Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Ağı Oluşturulması”

17:00 Redaksiyon Komitesinin Oluşturulması

Kapanış

b) Toplantı Tutanağı

İlk Toplantıdan Notlar:

Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları İstanbul Toplantısı Tutanağı 20 Mart 1999

Konu: “Demokratikleşme Yolunda Yasalarda Kadın Erkek Eşitliği ve Uygulamada Karşılaşılan Aksaklıklar”; “Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Ağı Kurulması”.

Açış Konuşmaları: Devlet Bakanı Hasan Gemici, Devlet eski Bakanı Aysel Baykal, Av. Nazan Moroğlu;

Katılanlar : Av. Özgül Beyazıt Kıvanç; Av. Nuran Atahan; Av. Aydeniz Tuskan; Av. Handan Saner; Av.Tennur Koyuncuoğlu; Av.Burçin Aybay; Av. Ayfer Coşkun; Av. Işık Umur; Av. Günsu Akçagöz; Av. Nedime Uğraş; Meltem Günaydın; Av. Ülkü Tolunay Ekiz; Av. Figen Opak Çiçek;

Av. Nilgün Saban; Av. Nilgün Berk; Av. Zekiye İslam ;Av. Saadet Özyiğit ; Av. Serap Bilgin; Av. Sema Yağdıran; Av. Zekiye Şeylan; Av. Fatma Sema Alagöz; Av. Sevinç Göçüğünci Altındağ; Av. Ferda Güllüoğlu; Av. Zelâl Kartal Evliyaoğlu.

Birinci Oturum:

Toplantının açış konuşmalarını izleyen birinci oturumunda, Muğla, Şanlıurfa, İstanbul Barosu raporları dağıtıldı ve katılımcılar konu hakkında görüş bildirdiler. Diğer Baroların raporlarını göndermeleri için onbeş gün süre verildi. Özetle; yasalarda, uygulamada ve tüm karar mekanizmalarında kadın - erkek eşitliğinin sağlanması; Eşitlik çerçeve yasası çıkarılması; imam nikahı, aile içi şiddet, sığınma evleri, kadın hakları merkezlerinin kurulması konularına değinildi. Bu değişimin daha kolay sağlanabilmesi için hem daha çok sayıda kadının siyasete ilgi duymasının, hem de kadınların siyasette yer alabilmeleri için demokratikleşme sürecinde *kota (olumlu ayrımcılık)* uygulanmasının zorunlu olduğu belirtildi. Yasalarla birlikte, yaşamda da kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olmalarının aslında bir eğitim sorunu olduğu vurgulandı. Kadın yargıçların sayısının artırılmasının gerekli olduğu dile getirildi.

Birinci oturum, demokratikleşme yolunda yasalarda ve yaşamda cinsiyete dayalı ayrımcılığın kaldırılmasının önemli olduğu vurgulanarak sona erdi. Bunun için de aşağıdaki hususların dikkate alınması gerektiği belirtildi; başta Medeni Kanun olmak üzere yasalarda kadın erkek eşitliğine aykırı hükümler değiştirilmeli; yasalarda eşitlik sağlandıktan sonra bunlar yaşama geçirilmeli ve bu konuda yasal haklar eğitimi yaygınlaştırılmalı; İlköğretimden başlayarak insan hakları, kadın hakları ve çocuk hakları Demokrasi Dersi adı altında okutulmalı; kadın bakış açısına sahip kadınlar siyasette yer almalı; kadının statüsünü yükseltmenin köklü bir devlet politikası olarak uygulanabilmesi için Müsteşarlık Yasası bir an önce çıkarılmalı; Eşitlik Yasası, denetimin sağlanabilmesi için ombudsman sistemi ile birlikte ele alınmalı; ailelerin eğitimine önem verilmeli ve bütün bu konularda etkin şekilde çalışan gönüllü kuruluşlarla işbirliği yapılmalı; ve uluslararası sözleşmelerden doğan taahhütlerin yerine getirilmesi sağlanmalıdır.

İkinci oturumda; İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonunun “Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Ağı” oluşturulması önerisi katılımcıların oybirliği ile kabul edildi. Henüz Kadın Hakları Komisyonu kurulmamış olan Barolarda, Komisyon kurulması çalışmalarının hızlandırılması benimsendi.

Katılımcılardan Kırklareli, Bartın, Muğla, Van, Hatay, Erzincan, Konya, Karaman, Manisa Barolarında Kadın Hakları Komisyonu'nun henüz kurulmadığı bildirildi.

Sonuç olarak;

* Toplantıya katılan ya da rapor gönderenler dışındaki Barolara da toplantı sonuçlarının iletilmesine; İstanbul Toplantısı'nda kurulması benimsenmiş olan Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Ağı'nda yer almalarının sağlanmasına;

* Kuruluş amacına uygun olarak, kamuoyuna veya ilgili kurum ve kuruluşlara yapılacak olan duyuruların "Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Ortak Görüşü" olarak açıklanmasına; bu konuda İstanbul, Ankara ve Bursa Barolarının birlikte yetkili kılınmasına;

* 18 Nisan seçimlerinden sonra, "kadın ile erkeğin eşit haklara sahip olmaları ilkesine" uygun olarak Medeni Kanun değişikliğinin yapılmasını sağlamak üzere etkin bir şekilde çalışılmasına; yapılması istenen değişiklikler konusunda kapsamlı bir *Ortak Rapor* hazırlanmasına ve bu konuda *İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu*'na yetki verilmesine;

* *Ankara Barosu Kadın Hakları Komisyonu*'nun daveti üzerine, gelecek toplantının Ankara'da yapılmasına; katılanların oybirliği ile karar verildi.

c) Kuruluş Amacı ve Alınan Kararlar

Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Ağı 20 Mart 1999 İSTANBUL Toplantısı SONUÇ BİLDİRGESİ

Konu: * "Demokratikleşme Yolunda Yasalarda Kadın Erkek Eşitliği ve Uygulamada Karşılaşılan Aksaklıklar";
* "Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Ağı Kurulması".

KARARLAR :

Kadın Hakları Komisyonları İstanbul Toplantısında;

1. Ülkede hukukun etkinliğinin sağlanmasında, yasaların günün koşullarında ortaya çıkmış olan ihtiyaçları karşılayacak kuralları içermesinin önemi vurgulanarak;

Özellikle kadınların mağdur olmalarının önlenmesi ve sorunlarına hakça çözüm getirilebilmesinde yasalar kadar uygulamanın da etkisinin büyük olduğu ifade edilerek;

Yasalarda ve uygulamada kadın ile erkeğin eşit haklara sahip olmaları ilkesinin kabulünün, demokratikleşmenin vazgeçilmez önkoşulu olduğu düşüncesinden hareketle;

Başta Medeni Kanun olmak üzere yasalarda yer alan kadın erkek eşitliğine aykırı hükümlerin değiştirilmesi ve uygulamada karşılaşılan

aksaklıkların giderilmesi konusunda ülke genelinde birlikte hareket ederek daha etkili, güçlü bir baskı grubu oluşturabilmek için;

Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Ağı kurulmasına ve aşağıda yazılı amaçlar doğrultusunda çalışmasına karar verildi.

2. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu izleyen ilk on yılda gerçekleştirilen Hukuk Devrimini simgeleyen Medeni Kanunumuzda günümüz koşullarına uygun değişiklik yapılması kaçınılmazdır. Özellikle Aile Hukuku bölümü, çağdaş hukuk sistemlerinde yer alan "eşlerin eşit haklara sahip olmaları ilkesi" gözönünde bulundurularak yeniden düzenlenmelidir.

Kadın Hakları Komisyonları İstanbul Toplantısında, 1998 tarihli Medeni Kanun Tasarısı incelenerek, aşağıda yer alan ortak görüşün açıklanmasına karar verildi.

*Kadın Hakları Komisyonları, 18 Nisan seçimlerinden sonra kurulacak olan Hükümetin demokratikleşme çalışmalarına önem vermesini ve 55.Hükümetin düşürülmesiyle kadük olan Medeni Kanun Tasarısı'nın tekrar canlandırılmasını ve 2000 yılına girmeden önce yasalaşmasını bekliyorlar.

* 17 Şubat 1998 tarihinde kamuoyuna açıklanan Medeni Kanun Tasarısında, yürürlükteki Medeni Kanunun madde numaralarına bağlı kalınmamış olması hem hukuk eğitimi, hem uygulama ve yargı aşaması, hem de değişiklikleri karşılaştırmalı izlemek açılarından son derece zorluk meydana getirecektir. Ayrıca 1926 tarihli Medeni Kanunun Gerekçesi laik hukuk düzeninin kabulünün en önemli belgelerindedir.

* Evlilik yaşı : "Erkek ve kadın 18 yaşını doldurmadıkça evlenemezler. Olağanüstü koşullarda 16 yaşın doldurulması halinde yargıç evliliğe izin verebilir."

* Tasarının Evliliğin Genel Hükümlerine ilişkin kurallarında eşlerin eşit haklara sahip olmaları ilkesine büyük çapta yer verildiği, bu bölümde maddelerin "karı - koca" yerine "eşlerden biri" diye başladığı görülmektedir.

* Tasarıda "Koca ailenin reisidir" kuralının kaldırılmış ve evin seçimi, yönetimi konusunda kocaya üstün haklar tanıyan anlayışa son verilmiş olduğu görülmektedir. Tasarı 186. madde : "Eşler oturacakları konutu birlikte seçerler. Birliği eşler beraberce yönetirler. Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlığı ile katılırlar." Bu maddeyle getirilmiş olan önemli bir yenilik, kadının ev içindeki emeğinin bir değeri olduğunun kabul edilmesidir.

* Kadının soyadı maddesiyle ilgili 1997 yılında yapılan değişikliğe Tasarıda aynen yer verilmiştir. Aslında bu bölümde bütün maddeler "eşler" diye başlarken, soyadı konusunda eşitlikçi anlayış gözardı edilmiştir.

* Tasarının 188-192. maddelerinde eşlerin evlilik birliğini temsil yetkisi, sınırlandırılması, kaldırılması ve geri verilmesinde eşlerin eşit haklara sahip olmaları ilkesine yer verilmiştir.

* Medeni Kanunda yasal mal rejimi olan mal ayrılığı sistemi çoğunlukla kadınların mağdu-riyetine yol açmaktadır. Tasarıda yer verilmiş olan yasal malrejimi “paylaşmalı mal ayrılığı” sistemi bu mağduriyeti büyük çapta önler niteliktedir. Örneğin, boşanma durumunda (Tasarı md. 224); evlilik birliği kurulduktan sonra edinilmiş olup ailenin ortak kullanım ve yararlanmasına özgülenmiş mallar ve ailenin ekonomik geleceğini güvence altına almak amacıyla yönelik yatırımlar veya bunların yerine geçen değerlerin ortak paylaşımı esası kabul edilmiştir. Ancak eşlerin sahibi olduğu işyerlerinin paylaşım durumuna açıklık getirilmeli ve kötüniyetle paylaşım dışı bırakılmış olan malların da kanıtlanması halinde ortak paylaşımına dahil olduğu kabul edilmelidir.

* Medeni Kanun Tasarısı halihazır şekliyle kanunlaşırca, Aile Hukuk bölümünde çok sayıda madde hakime geniş takdir yetkisi tanıdığından uzman hakimlerin yer alacağı *Aile Mahkemelerinin* kurulması gereklidir.

Ayrıca Tasarı’da evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesi durumunda “uzman kişilerden” yardım istenebileceği kabul edilmiştir. İsviçre Medeni Kanunundaki “Evlilik ve Aile Danışma Bürolarından yardım isteme” hükmünden alınmış olan bu kuralın, ülkemizde bu tür büroların bulunmaması nedeniyle işlevsel değeri yoktur, bu nedenle yer verilmemesi daha doğru olacaktır. Veya bu tür büroların kurulmasını öngören bir kurala da yer verilmelidir.

*Boşanma davalarının gizli celse yapılması, taraflardan birinin istemi üzerine zorunlu olmalıdır. Bu konuda hakimin takdir yetkisi sınırlandırılmalıdır.

Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları, Medeni Kanunumuzun Gereğesinde yer alan:

“...İnsanlık yaşamı her gün, hatta her an değişimlerle karşı karşıyadır. Yasaları dine dayalı devletler, zaman içinde yurdun ve ulusun isterlerini karşılayamazlar. Çünkü din kuralları, değişmez kurallardır. Yaşam yürür, gereksinimler hızla değişir... Çağdaş uygarlığa bağlı devletlerin en belirgin niteliği, din ile dünyayı ayrı görmeleridir. Bunun tersi, devletin benimsediği din ilkelerini kabul etmeyen yurttaşların baskı altında tutulmasına yol açar. Çağdaş devlet görüşü bunu kabul edemez...”

şeklindeki açıklamaların önemini bir kez daha vurgulayarak, 57. Hükümetin Medeni Kanun Değişikliğini bir an önce gündeme getirmesini ve TBMM'de kabul edilmesine destek olmasını bekliyorlar.

3. Ankara Toplantısı (29 Haziran 1999)

a) Çağrı ve Program

Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Toplantısı

Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Ağı oluşturulması amacıyla ilk toplantı 20.3.1999 tarihinde İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu tarafından düzenlenmiştir. Bu toplantıda alınan kararlar gereğince yasalarda ve uygulamada kadın ile erkeğin eşit haklara sahip olmaları, Medeni kanun başta olmak üzere diğer yasalarda eşitliği sağlayacak düzenlemelerin yapılması ve örgütlü bir baskı grubu oluşturulması için ikinci toplantı 29 Mayıs 1999 tarihinde Ankara Barosu Kadın hakları Komisyonu tarafından gerçekleştirilecektir.

Bu toplantıya tüm Baroların katılımsız arzu edilmektedir. Katılımcıların öğle yemeği ile program taslağında belirtilen yerde verilecek akşam yemeği giderleri Ankara barosu tarafından karşılanacaktır. Toplan ve yemeğe katılmanız konusunda ilişikteki formu doldurup 20 Mayıs 1999 tarihinden önce lütfen Baromuza bildirmenizi rica ederiz. Saygılarımızla.

Av Rabia Balkanlı

Ankara Barosu Kadın Hakları Kom. Başkan Y.

PROGRAM:

Gün: 29 Haziran 1999

Saat: 10:00

Yer : Ankara Hakimevi

Açılış ve Basına Sunuş

Kadın Hakları Komisyonları Ağı'nın Örgütlenmesi konusunda öneriler ve örgütlenme modelinin belirlenmesi

Çalışma konularının belirlenmesi ve gerekiyorsa alt Komisyonların oluşturulması

Yemek Arası

Birinci Oturum: Cinsiyet ayrımcılığına yönelik hüküm ve uygulamaların ortadan kaldırılması, yürürlükteki yasalarla ilgili bugüne kadar yapılmış çalışmaların değerlendirilmesi, tüm Baroları kapsayacak eylem planlarının oluşturulmasına ilişkin öneriler.

İkinci Oturum : 1998 tarihli Medeni Kanun Tasarısı'nın yasalaşmasına yönelik eylem planı oluşturulması.

Sonuç Bildirgesi hazırlanması.

b) Örgütlenme Modelinin Belirlenmesi

Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Ağı TÜBAKKOM - İstanbul Örgütlenme Modeli Önerisi:

İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu'nca 20 Mart 1999 tarihinde düzenlenen "Demokratikleşme Yolunda Kadın Erkek Eşitliği ve Uygulamada Karşılaşılan Aksaklıklar" konulu toplantıda gündeme getirilen "Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Ağı" oluşturulması önerisi, toplantıya katılan 21 ilin Baro temsilcileri tarafından kabul edilmiştir. Komisyonumuz kurulan bu Ağ için kısaca "TÜBAKKOM" denilmesini ve bu şekilde yaygınlaştırılmasını önermektedir.

29 Mayıs 1999 günü Ankara Barosu'nun ev sahipliğinde yapılacak olan 2. toplantının gündeminde *örgütlenme modelinin belirlenmesi* yer almaktadır. İstanbul'un örgütlenme modeli önerisi:

Yürütme Kurulu, üçü aynı Barodan, dördü farklı Barolardan olmak üzere yedi Baro temsilcisinden oluşur.

TÜBAKKOM'un aşağıda yazılı amaçlar doğrultusunda yapacağı çalışmalarda, *koordinasyonu* her yıl bir ilin Kadın Hakları Komisyonu üstlenir ve üç temsilcisi ile yürütme kurulunda yer alır.

Yürütme Kurulunun görev süresi bir yıldır, aynı Barodan temsilcilerin ikinci yıl yürütme kurulunda yer almaları mümkündür, ancak ikinci yıldan sonra görev alabilmeleri için en az bir yıl ara vermiş olmaları gerekir.

Yürütme Kurulu uygulayacağı programı ve/veya projeleri bütün üyelere duyurur. Dört ayda bir toplanır ve dörder aylık çalışma raporunu üyelere gönderir.

Genel Toplantı: Yılda bir kez yapılacak Genel Toplantı'da gelecek yılda öncelikli olarak ele alınması istenen konular belirlenir.

İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu

Ankara Barosu Kadın Hakları Komisyonu Örgütlenme Modeli Önerisi

20 Mart 1999 tarihinde İstanbul'da yapılan toplantının sonucunda "Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Ağının" kurulması benimsenmişti. Bu Ağ'ın kurulmasının gerekçesi, birlikte güçlü bir baskı grubu oluşturmaktır. 29 Mayıs 1999 tarihinde Ankara'da yapılacak olan toplantıda bu amacı gerçekleştirmek üzere Komisyonlar Ağı'nın örgütlenme modelinin ne olacağı tartışılıp karara bağlanmalıdır. Ankara Barosu olarak örgütlenme modeli tasasını sunuyoruz:

Eşgüdüm Kurulu: Kadın Hakları Komisyonları Ağı'na tüm Barolar arasındaki iletişimi sağlayacak şekilde her bölgeden bir temsilcinin katılacağı bir eşgüdüm kurulu oluşturulmalıdır.

Her bölge temsilcisi, kendi bölgesindeki diğer Barolarla sürekli iletişim ve işbirliği içinde olmalı, öneri, çalışma ve talepleri eşgüdüm kuruluna aktarmalı, eşgüdüm kurulu aracılığıyla kendisine ulaşan kararları da bölgesindeki diğer Barolara aktarmalıdır.

Sözcü: Bu eşgüdüm kurulu, bir sözcü ile temsil edilmelidir. Bu sözcünün belirli sürelerle değişmesi öngörülebilir.

Toplantı Düzeni: Eşgüdüm kurulu her ay kendi içinde belirleyeceği bir yerde toplanır. Aylık toplantılarda, geçen bir ayın değerlendirilmesini yaparak gelen taleplere ve gelişmelere göre eylem planını oluşturur.

Eşgüdüm kurulunun toplantılarının yanı sıra, tüm Barolardan temsilcilerin katılacağı periyodik 3 veya 6 ayda bir toplantılar yapılır.

c) Ankara Toplantısı'ndan Notlar

Toplantıya katılanlar, kayıt sırasına göre: Prof. Dr. Eralp Özgen, Nazan Moroğlu, Av. Hakkı Suha Okay, Şenay Eser, Tülay Çelikyürek, Rabia Balkanlı, Esin Özbey, Munise Dayı, Şükran Eroğlu, Ayfer Coşkun, Handan Saner, Nuran Atahan, Gönül Demircan, Ferda Berber, Fatma Gülay Güler, Müzeyyen Susar, Halide Yücel, Sema Yağdıran, Emine Günaçtı, Ülkü Tolunay Ekiz, Hülya Bağdadioğlu, Ayşe Özyurt, Ferda Güllüoğlu, Gülsev Papila, Fazilet Demirezen, İlknur Kalan, Songül Akça, Türkay Asma, Mehtap Tarakçı, Şenal Sarıhan, Sami Yılmaz, Hayriye Özdemir, Elife Dilara Güngör, Sevinç Göçügenci, Aysen Erdoğan, Nilgün Berk, Hayriye Ertekin, Devrim Karadeniz, Nazan Şentürk, Ayşegül Güngör, Fatmanur Güner, Meral Erdoğan, Sabahat Aykırı, Fatma Çolak, Gülşen Saray, Suna Akıncı, Nafiye Yasemin Bülbül, Figen Opak Çiçek.

Türkiye Barolar Birliği Başkanı, KSS Genel Müdürü, Ankara Barosu Başkanı ve Kadın Hukuku Komisyonu Başkanı'nın açış konuşmalarından sonra, birinci oturumda örgütlenme modelinin nasıl olacağı tartışıldı. Bölgeler gözönüne alınarak TÜBAKKOM yürütme kurulu; İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Karabük, Şanlıurfa ve Erzincan Baroları Kadın Hakları Komisyonları temsilcilerinden oluşturuldu. TÜBAKKOM'un ilk yıl için koordinasyon görevi İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu'na verildi.

İkinci oturum, Medeni Kanun Tasarısı ve 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun üzerinde yoğunlaşan tartışmalar ve adalet reformu kapsamı içinde mutlaka Aile Mahkemelerinin kurulmasına ilişkin önerilerle devam etti.

Sonuç Bildirgesi hazırlandı ve okundu. Gelecek Genel Toplantı'nın Şanlıurfa'da yapılmasına karar verildi.

T Ü B A K K O M
29 Mayıs 1999 Ankara Toplantısı
SONUÇ BİLDİRGESİ

Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları, 20 Mart 1999 İstanbul Toplantısından sonra 29 Mayıs 1999 tarihinde Ankara'da yaptığı 2. Toplantısında, kısa adı TÜBAKKOM olan Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Ağı'nın örgütlenme modelini belirledi.

Bölgeler gözönüne alınarak TÜBAKKOM yürütme kurulu; İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Karabük, Şanlıurfa ve Erzincan Baroları Kadın Hakları Komisyonları temsilcilerinden oluşturuldu.

TÜBAKKOM'un ilk yıl için koordinasyon görevi İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu'na verildi.

TÜBAKKOM Yürütme Kurulu;

Av. Nazan Moroğlu (Başkan), Av. Aydeniz Alisbah Tuskan, Av. Handan Saner (İstanbul), Av. Esin Özbey (Ankara), Av. Ayşen Erdoğan (İzmir), Av. Fazilet Demirezen (Karabük), Av. Ülkü Tolunay Ekiz (Adana), Av. Nazlı Kılıçkap (Şanlıurfa), Av. Saadet Özyiğit.

TÜBAKKOM, Türk Hukuk Devriminin ve laik hukuk düzeninin temel taşı olan **Medeni Kanunumuzda günün koşullarına göre değişiklik yapılmasını, Medeni Kanun değişikliğinin hükümet programında mutlaka yer almasını ve Meclis gündeminde öncelikle alınarak yasalaştırılmasını istedi.** Bunun için Medeni Kanun gerekçesini bir kez daha anımsatmada yarar olacağını bildirdi. Gerekçede özetle:

"...İnsanlık yaşamı her gün, hatta her an değişimlerle karşı karşıyadır. Yasaları dine dayalı devletler, zaman içinde yurdun ve ulusun isterlerini karşılayamazlar. Çünkü din kuralları, değişmez kurallardır. Yaşam yürür, gereksinimler hızla değişir... Çağdaş uygarlığa bağlı devletlerin en belirgin niteliği, din ile dünyayı ayrı görmeleridir. Bunun tersi, devletin benimsediği din ilkelerini kabul etmeyen yurttaşların baskı altında tutulmasına yol açar. Çağdaş devlet görüşü bunu kabul edemez..." denilmektedir.

TÜBAKKOM, **Koalisyon partilerinde 16 kadın milletvekili olduğu halde, Hükümette Kadın Bakan'a yer verilmemiş olmasından duyduğu üzüntü ve tepkiyi dile getirdi.**

TÜBAKKOM olarak, ülkemizin karşı karşıya bulunduğu ulusal bağımsızlığımızı tehdit eden savaş; terör; laiklik karşıtı sistemli eylemler ve uluslararası tahkim konularında aktif olarak karşı konulması gerektiğini önemle vurgulayarak;

Savaşa Hayır !

Laiklik Karşıtı Oluşum Ve Eylemlere Hayır!

Uluslararası Tahkim'e Hayır! dedi;

Yeni kurulan Hükümet'i savaş ve uluslararası tahkim konularında alınmış olan, ulusal bağımsızlığımızı zedeleyen kararlardan vazgeçmeye ve tüm kamuoyunu konuya sahip çıkmaya ve duyarlı olmaya çağırdı.

TÜBAKKOM'un Kurumsallaşması

4. TÜBAKKOM'un Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu olarak kabulü

a) TBB Kararı

Türkiye Barolar Birliği Başkanlığı'nın 5 Haziran 1999 tarih ve 3003 sayılı kararı:

"TBB Yönetim Kurulu'nun 5.6.1999 günlü toplantısında alınan karar ile TÜBAKKOM, Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu olarak kabul edilmiştir.."

b) TBB'nin Barolara Gönderdiği Yazı

TBB'nin 23.6.1999 tarih ve 3068 sayılı yazısı tüm Barolara gönderilerek TÜBAKKOM kuruluşu duyurulmuştur:

"Ülkemizde var olan genel insan hakları sorunlarının temel parçalarından biri olan kadın haklarının hukuk sistemimizde korunması ve geliştirilmesi çalışmaları paralelinde, İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonunca 20.3.1999 tarihinde düzenlenen "Demokratikleşme Yolunda Yasalarda Kadın Erkek Eşitliği ve Uygulamada Karşılaşılan Aksaklıklar konulu toplantıda gündeme getirilen "Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Ağı" kurulması önerisi, toplantıya katılan yirmibir ilin baro temsilcileri tarafından kabul edilerek, Ankara Barosunun ev sahipliğinde 29 Mayıs 1999 tarihinde bu amaçla bir toplantı düzenlenmiştir.

Anılan toplantıda; yapılacak çalışmaların daha verimli olması ve bütünlük göstermesi açısından, Türkiye Baroları Kadın Hukuku Komisyonları Ağı'nın (TÜBAKKOM) adı altında ve Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu olarak faaliyetini sürdürmesi için Birliğimize öneride bulunulmasına karar verildiği, 1.6.1999 tarihinde Birliğimize de duyurulmuştur.

Bu karar doğrultusunda yapılan öneri, TBB Yönetim Kurulu'nun 5.6.1999 günlü toplantısında değerlendirilerek; TÜBAKKOM'un Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu olarak kabul edilmesine karar verilmiştir.

Yapılması planlanan çalışmaların tüm Barolarımızın katkısı ile gelişip etkinleşebilmesi için Baronuzda mevcut ya da kurulacak Kadın Hakları Komisyonu üyelerinin isim ve adreslerinin Birliğimize bildirilmesi için gereğini takdirlerinize sunarım. Av. Özdemir Özok (TBB Genel Sekreteri)"

**20 Mart 1999 - 25 Mart 2000 tarihleri arasında
Barolarda Kurulan Kadın Hukuku Komisyonları**

20 Mart 1999 tarihinde İstanbul Toplantısında belirlendiği gibi **altı** Baroda Kadın Hakları Komisyonu mevcut iken, 25 Mart 2000 de sayıları **yirmi dokuz** olmuştur. Bunlar; *Adana*, Adıyaman, Amasya, *Ankara*, *Antalya*, Artvin, Bartın, Bolu, Bursa, Diyarbakır, Denizli, Erzincan, Eskişehir, Hatay, *İstanbul*, İzmir, Karabük, Karaman, Kayseri, Kırklareli, Konya, Manisa, *Mersin* Muğla, Samsun, Sinop, *Şanlıurfa*, Van, Zonguldak Komisyonlarıdır.

TÜBAKKOM'un yaygınlaştırılması ve Barolarda Kadın Hakları Komisyonlarının kurulması açısından en büyük gayreti Karadeniz Bölgesi temsilcisi Av. Fazilet Demirezen göstermiştir. Bu nedenle, en hızlı örgütlenme Karadeniz Bölgesinde olmuştur. Bir yıl içinde görülen bu gelişme, Kadın Avukatların ülke çapında elele çalışmalarını sürdürmesi açısından ilk kez oluşturulan ve yeni yapılanma aşamasında olan bir örgütlenme modeli için memnuniyet vericidir.

Adana Barosu Kadın Hukuku Danışma Merkezi: Av. Ülkü Tolunay Ekiz; Emine Günaçtı; Gülten Anlar; Rukiye Çinkılıç; Özlem Kara (Tel. 0322- 351 2121; Faks. 0322- 359 44 26).

Adıyaman Kadın Hukuku Komisyonu:
Av. Nebahat Gürsoy (Tel+Faks.0416 213 32 38: 0416- 216 2343).

Amasya Barosu Kadın Hakları Komisyonu:
Av. Ümit Sert; Nedviye Atakan; Berrin Demir; Macide Kabakçı (Tel+Faks.0358- 252 7456/201; 212 16 27).

Ankara Barosu Kadın Hakları Komisyonu:
Av. Esin Özbey; Munise Dayı; Rabia Balkanlı; Meral Erdoğan; Tülay Çelikyürek; Hatice Kaynak; Figen Opak Çiçek (Tel+Faks.0312-2313154; 2292137).

Antalya Barosu Kadın Hakları Komisyonu:
Av. Şaziye Şahin; Emine Harputlu; Nazan Şentürk; Serap Demircan; Devrim Karadeniz (0242- 237 2148; Faks. 237 10 73).

Artvin Barosu Kadın hakları Komisyonu:
Av. Nahide Demir (212 56 84).

Bursa Barosu Kadın Hakları Komisyonu:
Av. Nilgün Berk; Seda Sümer; Ayşe Batum; Esra Şahin; Ceren Molla; Esen Bolat; Füsün Yurttaş; Nilgün Erdar Yandayan (Tel. 0224 2238724; 2251264;Faks. 224- 221 2492).

Bartın Barosu Kadın Hakları Komisyonu:
Av. Nilgün Saban (Tel. 0378- 227 2843; 2283121).

Bolu Barosu Kadın Hakları Komisyonu.

Denizli Barosu Kadın Hakları Komisyonu:
Av. Zekiye İslam (Tel. 0258-2622490; 2651059).

Diyarbakır Barosu Kadın hukuku Komisyonu:
Av. Feride Laçın (0412-2211257).

Erzincan Barosu Kadın hakları Komisyonu:
Av. Saadet Özyiğit (Tel.0446- 2145917).

Eskişehir Barosu Kadın Hakları Komisyonu:

Av. Ayfer Erdemlioğlu; Gönül Dereli; Sahra Mutlu; Hakan Ata; Suna Özgür; Tuba Çakıl; Ülkü Çatalyürekli; Nazmi Dölekçekiç (Faks.0222- 2317181)

Hatay Barosu Kadın Hakları Komisyonu:

Av. Hülya Bağdadioğlu (Tel.0326- 2149072;2143096)

İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu;

Av. Nazan Moroğlu; Nuran Atahan; Aydeniz Tuskan; Handan Saner; Ayfer Coşkun; Burçin Aybay; Şükran Eroğlu; Günsu Akçagöz; Işık Umur; Harika Seliçi (Tel. 0212- 251 6325; 244 0246; Faks. 0212- 251 0501).

İzmir Barosu Kadın Hakları Komisyonu:

Av. Aysen Erdoğan; Neşe Can Hürtürk; Özgül Yalçın; Birgül Değirmenci; Esin Gürgün; Emel Nilgün Yıldırım; Esmâ Bayır; Ümran Hamamcıoğlu; Aytül Arıkan; Beydağ Tıraş; Ayşe Kuru; Dilek Tezcan; Duygu Şenol; Banu Dalgıç Cangı; Özlem Büber (Tel. 0232- 463 0014; Faks. 463 6674).

Karabük Barosu Kadın Hakları Komisyonu:

Av. Fazilet Demirezen; Melahat Sezişer; Fatma Şirin; Zübeyde Kilcioğlu; Habibe Kuzyaka; Fatma Ateş; Zuhâl Güneş; Nevin Güneş; Nigar Kalafatoğlu (Tel. 0370- 424 26 13; Faks. 415 38 88).

Karaman Barosu Kadın Hakları Komisyonu:

Av. Ayşe Özyurt (Tel.0338 214 5233; 2148949).

Kayseri Barosu Kadın Hakları Komisyonu:

Av. Halide Yücel (Tel.0352-231 1376; 2228959).

Kırklareli Barosu Kadın Hakları Komisyonu:

Av. Sema Yağdıran; Emel Erol; Tülay Uzun; Nilgün Ülgen; Vildan Elbil; Sezin Erkahveci; Yasemen Şanlı (Tel. 0288- 214 13 16).

Konya Barosu Kadın Hakları Komisyonu:

Av. Zekiye Şeylan (Tel. 0332- 3530016; 352 9191)

Manisa Barosu Kadın Hakları Komisyonu:

Av. Şenay çöte; Esin Temel;(Faks.0236- 2319691)

Mersin Barosu Kadın Hakları Komisyonu:

Av. Gülay Serin Sakar (Tel.0324- 2311965; 2382959)

Muğla Barosu Kadın Hakları Komisyonu:

Av. Sevinç Göçüğünci Altındağ; Zehra Ovalı Hür; Evrim Özer Kirişçi; Fatma Nur Güner; Kezban Çelen (0252- 214 1770).

Samsun Barosu Kadın Hakları Komisyonu:

Av. Nedime Karanis; Gülay Devci; Berna Kaygusuz; Asiye Özlem Asan; Berrin Koç; Neşe Deniz; Ersin İncilay Toraman; Fisun Küllü; Nazan Sezgin (Tel. 0362 431 1561; 431 3970).

Şanlıurfa Barosu Kadın Hakları Komisyonu:

Av Ferda Güllüoğlu; Av. Nazlı Kılıçkap (Tel. 0414- 313 2828; Faks. 315 26 77).

Van Barosu Kadın Hukuku Komisyonu:

Av. Zelâl Kartal (0432- 215 1949).

Zonguldak Barosu Kadın Hakları Komisyonu:

Av. Saime Ekşi; Mücahit Demiröz; Hanzade Uzun; Reyhan Ertem (251 2449; 257 3715).

Not: İtalik yazılanlar TÜBAKKOM'dan önce kurulmuş olan Komisyonlardır.

II. BİR YIL İÇİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR

1) Yürütme Kurulu No. 1

TÜBAKKOM Yürütme Kurulu aşağıdaki gündemle 14 Temmuz 1999 tarihinde İstanbul Barosunda toplanmıştır.

Gündem :

1. 29 Mayıs 1999 tarihli Ankara Toplantısı Sonuç Bildirgesinin; TBB'nin 5 Haziran 1999 gün ve 3003 sayılı yönetim kurulu kararının; Şanlıurfa Barosunun 17-18 Eylül 1999 günlü Genel Toplantı çağrısının okunması,
2. TÜBAKKOM'un çalışma yönteminin ve programının belirlenmesi,
3. 17-18 Eylül 1999 tarihlerinde Şanlıurfa'da yapılacak olan Genel Toplantının gündem taslağının Şanlıurfa temsilcisine gönderilmek üzere hazırlanması,
4. "TÜBAKKOM" sözcüğünün yazı karakteri ile ilgili önerilerin değerlendirilmesi.

Toplantıya Katılanlar :

Yürütme Kurulu üyeleri Av. Nazan Moroğlu, Av. Aydeniz Tuskan, Av. Handan Saner (İstanbul), Av. Esin Özbey (Ankara), Av. Ayşen Erdoğan (İzmir), Av. Fazilet Demirezen (Karabük). Av. Nuran Atahan, Av. Burçin Aybay, Ayfer Coşkun, Av. Günsu Akçagöz (İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu).

Kararlar :

Karar No. 1

Gündemin birinci maddesi gereğince söz konusu yazılar okundu. Şanlıurfa toplantısına katılımın sağlanması için TTB'nin tüm Barolara yazı gönderdiği ve Birliğin TÜBAKKOM'a iletişim konusundaki desteğinin önemli olduğu belirtildi.

Karar No.2

TÜBAKKOM'un kuruluşu, amaçları ve yürütme kurulu oluşumu tekrar gözden geçirildi ve daha önce belirlenmiş olan çalışma yönteminin aşağıda yer alan şekliyle kabul edilmesine karar verildi. Buna göre:

Kuruluşu :

TÜBAKKOM, İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonunun düzenlediği "Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Ağı" oluşturulması gündemiyle yapılan 20 Mart 1999 günlü toplantıda kuruldu. TÜBAKKOM, 5.6.1999 tarihli ve 3003 sayılı TBB Yönetim Kurulu kararı ile "Türkiye Barolar Birliği Kadın Hakları Komisyonu" olarak kabul edildi.

Y ü r ü t m e K u r u l u'nun Oluşumu:

TÜBAKKOM Yürütme Kurulu, Barolar (Kadın Hukuku Komisyonları) arasında iletişimi ve işbirliğini sağlamak üzere her bölgeden bir temsilcinin katılması esas alınarak altısı farklı Barolardan, üçü aynı Barodan olmak üzere dokuz Baro temsilcisinden oluşur. Toplantıların düzenli olarak yapılabilmesi açısından Yürütme Kurulunda bulunan her Baro birinci cümlede belirtilen üye sayısının iki katı kadar temsilci görevlendirir.

TÜBAKKOM'un yukarıda yazılı amaçları doğrultusunda yapacağı çalışmalarda koordinasyonu her yıl bir il Barosu Kadın Hukuku Komisyonu üstlenir ve üç temsilcisi ile yürütme kurulunda yer alır.

TÜBAKKOM yürütme kurulu, koordinasyonu üstlenen Baro temsilcileri arasından seçilen Başkan tarafından temsil edilir. Komisyonun amaçları doğrultusunda gerekli görülen konularda basına, kamuoyuna ve ilgili kurum ve kuruluşlara açıklamalar yapılır.

Yürütme kurulunun görev süresi bir yıldır, aynı Barodan temsilciler ikinci yıl yürütme kurulunda yer alabilirler, ancak ikinci yıldan sonra görev alabilmeleri için en az bir yıl ara vermiş olmaları gerekir.

Yürütme kurulu ayda bir kez kendi içinde belirleyeceği bir yerde en az beş üyenin katılımı ile toplanır. Katılanların yarısından bir fazlasının oyu ile alınan kararların diğer Barolara iletilmesinde TBB yönetiminin desteği istenir. Aynı zamanda, Barolar Kadın Hukuku Komisyonları arasında işbirliğinin güçlendirilmesi amacıyla, her yürütme kurulu üyesi söz konusu kararları kendi bölgesindeki diğer Barolara aktarır.

Yürütme kurulu amaçları doğrultusunda uygulayacağı program, proje ve Genel Toplantı kararlarını TBB'ne bildirir ve bunların tüm Barolara iletilmesi için destek talep eder.

Yürütme Kurulu, her yıl Kadın Hukuku ile ilgili olarak belirlediği bir konuda çalışma yapılmasını, bu çalışmaya tüm Baroların katılımını, çalışmaların yayınlanmasını sağlar.

G e n e l T o p l a n t ı :

Tüm Baroların temsilcilerinin katılımı ile gerçekleştirilecek olan Genel Toplantı dört ayda bir, önceden belirlenecek il Barosunun evsahipliğinde yapılır.

Karar No.3

TÜBAKKOM'un *1. Dönem Çalışma Programında (20.3.1999–20.3.2000)* aşağıdaki etkinliklere yer verilmesine karar verildi:

* **17-18 Eylül 1999** tarihlerinde Şanlıurfa'da TÜBAKKOM Genel Toplantısı.

* **4 Ekim 1999** günü **Medeni Kanun'un yürürlüğe girmesinin 73. Yılı** dolayısıyla tüm Barolarda aynı gün aynı saatte ve yürütme kurulunun göndereceği örneğe benzer davet yazısı ile duyuracak bir etkinlik

düzenlenmesinin TÜBAKKOM'un etkili bir baskı grubu oluşturmasında yararlı olacağı benimsendi. Tüm Baroların özellikle kendi illerinin milletvekillerinin katılımını sağlamak üzere örneğin "düzenleyen : TÜBAKKOM - Adana" şeklinde gönderecekleri davet yazısı ile Cumhurbaşkanı, Başbakan, Bakanlar Kurulu, Basın ve gerekli görülen kuruluş ve kişilere etkinliğin duyurulmasının bu açıdan önemli olduğuna karar verildi. Etkinlik, panel-konferans-basın toplantısı ve benzeri toplantılarla gerçekleştirilebilir.

Yapılacak etkinlikte: Medeni Kanun'un devrimci karakterinin önemle vurgulanması; günümüz koşullarında özellikle kadın erkek eşitliğine aykırı düşen maddelerin eşlerin eşit haklara sahip olmaları ilkesine uygun olarak değiştirilmesinin istenmesi; yabancı hukuklarda eşitliğin sağlanması için yapılmış olan çalışmalara değinilmesi öngörülmüştür.

***30 Ekim 1999** gününe kadar tüm Barolardan (Kadın Hukuku Komisyonlarından) "**Kadına Yönelik Şiddet**" konusunda en çok 10 sayfa olmak üzere bir veya birden fazla "uygulamada karşılaşılan somut olaylar; Yargıtay kararı incelemesi ve değerlendirilmesi; teorik araştırmalar; bölgeye özgü şiddet türünün hukuksal boyutu" ve benzeri çalışmaların TÜBAKKOM Yürütme Kurulu başkanlığına ulaştırılması için Barolara duyurulmasına; bu çalışmaların, Kasım ayı içinde Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığı ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğünce düzenlenmesi planlanan *Kadın Hukuku Kongresi*'nde değerlendirilmesine karar verildi.

***31 Aralık 1999** gününe kadar 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanunla ilgili uygulaması veya çalışması bulunan tüm illerdeki Baro (Kadın Hukuku Komisyonu) temsilcilerinin, TÜBAKKOM Yürütme Kurulu başkanlığına bu bilgileri varsa belgeleri ulaştırmalarının istenmesine karar verildi. Yasanın uygulanması aşamasında ortaya çıkan sorunlar ve aksaklıklarla ilgili olarak Ankara Barosu Kadın Hukuku Komisyonu'nun yapmış olduğu çalışmayı incelemek isteyenlerin yürütme kurulundan talep etmeleri halinde kendilerine gönderilmesine karar verildi.

*** 17 Ocak 2000** günü "*Yürürlüğe Girişinin 2. Yılında 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un Değerlendirilmesi*" konulu bir toplantının tüm Barolar (Kadın Hukuku Komisyonları) tarafından aynı gün, aynı saatte düzenlenmesine ve benzer davet yazısının önceden duyurulmasına; ve 31Aralık 1999 tarihine kadar konu ile ilgili olarak ulaşacak yazıların 17 Ocak 2000 günlü toplantıda değerlendirilmesine karar verildi.

*** 17 Şubat 2000 - Türk Medeni Kanunu'nun kabulünün 74. Yıldönümünde,** o tarihe kadar Medeni Kanun değişikliğinin gerçekleştirilmiş olması ümidiyle, kanunda yapılan değişikliklerin ele alınacağı bir toplantı düzenlenmesine karar verildi. Umarız ki 17 Şubat 2000'de artık bir kez daha "*Medeni Kanun'da Değişiklik Yapılması Kaçınılmazdır*" demek zorunda kalmayız.

* Yakın zamanda yapılması tasarlanan Anayasa

değişiklikleri arasında, **Anayasa'nın 10. Maddesinde**, erkek ile kadının eşit haklara sahip olmaları ve eşit haklardan yararlanmaları konusunda *kararlı kamu politikaları izleyen ülkelerde yapılmış olan Anayasa değişikliklerinden örnek alınarak benzer bir değişikliğin yapılmasının Bakanlar Kurulu'ndan ve TBMM Başkanlığı'ndan talep edilmesine* karar verildi.

Aşağıda yazılı değişiklik metninin Barolar (Kadın Hukuku Komisyonu) temsilcilerince üç gün süre ile 2-5 Ağustos 1999 tarihlerinde Bakanlara ve Anadolu Ajansına gönderilmesinin kamuoyu oluşturma açısından önemli olacağı kabul edildi.

T.C. Anayasası'nın "Kanun Önünde Eşitlik" başlığını taşıyan 10. maddesinin birinci fıkrasına 2.cümle olarak

"Kadın ve erkek eşit haklara sahiptirler; kanun bu eşitliği özellikle ailede, eğitimde, iş ve siyasi yaşamında güvence altına alır."

hükmünün eklenmesi, yasalarda ve yaşamda kadın erkek eşitliğinin sağlanması açısından temel dayanak oluşturacaktır.

*TBMM' de sürekli olarak hukuksal, siyasi ve toplumsal alanda kadın erkek eşitliğini izlemek ve varolan eşitsizliklerin kaldırılmasında etkili olmak üzere **"Kadın Erkek Eşitliği İzleme Komisyonu"** kurulmasının sağlanması için TÜBAKKOM olarak TBMM Başkanlığı'na yazı yazılmasına ve tüm illerdeki temsilcilerimizden bu konuda destek istenilmesine karar verildi.

Geçen yıl TBMM'de, Kadının Statüsünün Araştırılarak Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesinin yaşama geçirilmesi için alınması gereken tedbirleri tespit etmek amacıyla kurulan (TBMM'nin 10.3.1998 tarih ve 535 No.1 karar; RG.12.3.1998, S.23284) "*TBMM Kadının Statüsünü Araştırma Komisyonu*"nun yaptığı kapsamlı araştırmadan sonra, kurulmasına karar verilmesi halinde *TBMM Kadın Erkek Eşitliği İzleme Komisyonu*, bu konuda sürekli çalışacak işlevsel bir komisyon olacaktır.

Özellikle 12 Temmuz 1999'da Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesine konulmuş olan *çekincelerin kaldırılması üzerine "TBMM Kadın Erkek Eşitliğini İzleme Komisyonu"* kurulmasının önemli bir gelişme olacağı ve demokratikleşmeye katkıda bulunacağı belirtildi.

* TÜBAKKOM Yürütme Kurulu ülkede yaşanan olaylara duyarlılığını, amaçlarına uygun düşen her konuda tepkisini veya desteğini açıklamaya ve özellikle 24 Temmuz, 29 Ekim, 5 Aralık, 8 Mart günlerinde Basın Bildirisi yayınlamaya karar verdi.

Karar No.4

Gündemin 3. maddesi gereğince Şanlıurfa Barosu Kadın Hukuku Komisyonu'na gönderilmek üzere 17-18 Eylül TÜBAKKOM Genel Toplantısının taslak gündemi oluşturuldu:

* Açış Konuşmaları

TÜBAKKOM – Şanlıurfa Barosu Temsilcisi

TÜBAKKOM Başkanı (Kuruluşu, İşlevi ve bir yıllık çalışma programının tanıtımı ile ilgili özet bilgi)

* Namus Cinayetleri Konusu (Şanlıurfa Barosu)

*4320 sayılı Yasa ile ilgili Açıklamalar (Ankara Barosu)

*4 Ekim 1999 toplantısı ile ilgili davetiye örneği dağıtımı

*CEDAW'a konmuş olan çekincelerin kaldırılmış olduğuna ilişkin açıklamalar.

Karar No. 5

TÜBAKKOM-Karabük temsilcisinin, Kadın Hukuku Komisyonu kurduklarını bildiren yazısı okundu. Temsilcinin Yürütme Kuruluna ilettiği sorulara aşağıdaki yanıtlar verildi:

* Karadeniz Bölgesi temsilcisi olarak, bölgesindeki 15 Baro'ya ulaştığını ancak bazı Barolarda kadın avukat olmayışı nedeniyle işbirliği kuramadığını ifade eden Karabük temsilcisinin, mümkünse o ilde kurulu kadın derneklerinde etkin olan bir meslekdaşımıza ulaşarak konuyu iletebileceği;

* Kurdukları Kadın Sığınma Evi için Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğünden veya Belediyeden maddi destek alabilecekleri bildirildi.

Karar No. 6

"TÜBAKKOM" sözcüğünün yazı karakteri ile ilgili İstanbul ve Ankara Barosundan gelen öneriler değerlendirildi, bu konunun Şanlıurfa Genel Toplantısında karara bağlanması kabul edildi.

Karar No. 7

Yürütme Kurulu, TÜBAKKOM'un Türkiye Barolar Birliği Kadın (Hakları yerine) **Hukuku** Komisyonu olarak anılmasının daha uygun olduğuna, bu hususun TBB'ne ve TÜBAKKOM temsilcilerine bildirilmesine karar verdi.

Karar No.8

TÜBAKKOM'un 20 Mart 1999 tarihinde kurulmasından itibaren hangi illerin Barolarında Kadın Hukuku Komisyonu kurulduğunun belirlenmesi için Barolara birer yazı yazılmasına ve Komisyon üyelerinin ad ve adreslerinin Yürütme Kuruluna bildirilmesinin istenmesine karar verildi.

Karar No. 8

Gelecek Toplantının 20 Temmuzda adli tatile girilmesi nedeniyle, 6 Eylül 1999 günü yapılmasına karar verildi.
TÜBAKKOM Yürütme Kurulu

2. Deprem Felâketi Nedeniyle Şanlıurfa Toplantısının İptali

1 Eylül 1999

.... .. Barosu Kadın Hukuku Komisyonu'na

18 Eylül 1999 tarihinde Şanlıurfa'da yapılması programlanan TÜBAKKOM Toplantısının, ülkemizde büyük kayıplara yol açmış olan deprem nedeniyle, telefon zinciriyle aldığımız Yürütme Kurulu kararı gereğince *ertelenmiş* olduğunu bildirir, bu vesileyle **depremde yakınlarını kaybedenlere başsağlığı diler, tüm acılarını yürekten paylaşıyoruz.**

Şanlıurfa Barosu'nun Sayın Başkanı'na ve Kadın Hukuku Komisyonu üyelerine 18 Eylül toplantısının hazırlığı için yaptıkları özverili çalışmaları için teşekkür ederiz.

Samsun Barosu'nun yeni kurulan Kadın Hukuku Komisyonu üyelerine aramıza hoş geldiniz diyoruz. TÜBAKKOM/Karabük Başkan ve üyelerini bölgesindeki Barolarla kurduğu TÜBAKKOM Bölge Ağı dolayısıyla kutluyoruz.

TÜBAKKOM'un Sizlere daha önce gönderilmiş olan yıllık programında, **4 Ekim 1999 Medeni Kanun'un yürürlüğe girişinin 73. yıldönümü** dolayısıyla Barolarımızda kurulmuş olan tüm Kadın Hukuku Komisyonları'nca bir etkinlik düzenlenmesi (panel, konferans yada basın toplantısı) ve "Medeni Kanun Tasarısı"nın yasalaşmasını talep eden bir yazının Cumhurbaşkanı, TBMM Başkanı, Bakanlar Kurulu üyeleri ve her ilin kendi milletvekillerine gönderilmesi öngörülmüştür. Bu konuyu hatırlatır, iletişimi kaybetmememizi dileriz. Saygılarımızla

TÜBAKKOM Yürütme Kurulu

16 Kasım 1999

Değerli Meslekdaşım,

İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu'nun çağrısı üzerine 20 Mart 1999 tarihinde kurulan TÜBAKKOM'un 1. Genel Toplantısı Ankara'da yapıldı. Daha sonra, 14 Temmuz'da İstanbul Barosu'nda toplanan Yürütme Kurulu, 2. Genel Toplantı'nın 18 Eylül'de Şanlıurfa'da yapılmasına karar verdi. Ancak, ne yazıkki ülkemizde birbiri ardına deprem felâketlerinin yaşanması ve Ahmet Taner Kışlalı'nın öldürülmesi, TÜBAKKOM'un amaçladığı etkinlikleri yapması için zamanlama ve ortam bakımından uygun değildi. Bu düşünceyle, *Yürütme Kurulu olarak yaptığımız programın bir kısmını yaşama geçiremedik ve telefon zinciri kurarak erteledik*. Ama bu arada, Barolar arası iletişimi telefon ve faks zinciri ile sürdürdük.

Bilindiği gibi, kuruluş amaçlarımızın başında "Yasalarda kadın erkek eşitsizliğinin kaldırılmasına destek vermek" geliyor. Şimdi TÜBAKKOM'un etkin ve etkili olabilmesi için uygun bir ortam. 12 Kasım 1999 tarihinde **Türk Medeni Kanunu Tasarısı** Bakanlar Kurulu'nda kabul edildi ve TBMM'ye sevk edildi. Tasarı'nın Aile Hukuku bölümünde, yıllardır savunduğumuz "**eşlerin eşit haklara sahip olmaları ilkesi**" ve "edinilmiş mallara katılma" rejimine yer verilmiş.

Tasarı'nın bir an önce yasalaşmasına destek oluşturmak amacıyla, çağrıda bulunmak üzere, ekteki yazıyı veya benzerini Cumhurbaşkanı, Başbakan, Parti Genel Başkanları, kadın milletvekilleri ve her il kendi milletvekillerine, örneğin "TÜBAKKOM-Adana" şeklinde gönderelim.

TÜBAKKOM - İSTANBUL koordinasyon grubundan önemli duyuru:

23 Kasım 1999 günü saat 10:30 da "MEDENİ KANUN TASARISI'na ilişkin eleştiri ve görüşleri açıklamak ve Milletvekillerine çağrıda bulunmak üzere" TÜBAKKOM olarak her ilde Basın Toplantısı yapılmasının, Tasarı'nın TBMM'de öncelikle gündeme alınmasına yararı olacağına inanıyoruz.

İlk fırsatta biraraya gelebilmek üzere iyi günler dileğiyle.

TÜBAKKOM

TBB Kadın Hukuku Komisyonu

3. Anayasa'nın 10. maddesinde Değişiklik Yapılmasına İlişkin Öneri (Basın Bildirisi)

TÜBAKKOM, Anayasa'da yapılacak ilk değişiklik girişiminde, Anayasa'nın 10. Maddesinin de gündeme alınmasını istiyor:

"TBMM Başkanı ve Milletvekillerine

ÇAĞRI

**ANAYASA 10. MADDE DEĞİŞİKLİĞİNİN
GÜNDEME ALINMASINI İSTİYORUZ, BEKLİYORUZ**

TÜBAKKOM üyeleri olarak, yakın zamanda yapılması tasarlanan Anayasa değişiklikleri arasında, Anayasa'nın "Kanun Önünde Eşitlik" başlığını taşıyan **10. Maddesinin birinci fıkrasına 2. cümle olarak,**

"Kadın ve erkek eşit haklara sahiptirler; kanun bu eşitliği özellikle ailede, eğitimde, çalışmada ve siyasal yaşamda güvence altına alır." hükmünün eklenmesinin ülkemizde demokratik-leşmeye önemli katkısının olacağına inanıyoruz.

Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesine 1985 yılında Bakanlar Kurulunca onaylanırken konulmuş olan çekincelerin Haziran 1999'da kaldırılmış olması, eşitlikçi bir kamu politikası uygulamasının sürdürüleceği konusunda ümit vermektedir.

TÜBAKKOM üyeleri olarak, yasalarda ve yaşamda kadın erkek eşitliğinin sağlanması için, **erkek ile kadının eşit haklara sahip olmaları ve eşit haklardan yararlanmaları konusunda kararlı kamu politikaları** izleyen ülkelerde örneğin Alman Anayasasında 1949 yılında, İsviçre Anayasasında 1981 yılında yapılmış olan değişiklikleri dikkate alarak, Anayasamızın 10. Maddesinde benzer bir değişikliğin yapılmasını Bakanlar Kurulu'ndan ve TBMM temsilcilerinden bekliyoruz."

4. Medeni Kanun Değişikliği Konusunda Basın Bildiriler

"TÜBAKKOM (Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu) HÜKÜMETTEN YANIT BEKLİYOR

MEDENİ KANUN DEĞİŞİKLİĞİ NE ZAMAN GERÇEKLEŞECEK

4 Ekim 1999 Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girmesinin 73. Yıldönümü. Kabul edildiği tarihte çağının toplumsal ve kültürel koşullarında çok ilerici bir nitelik taşıyan Medeni Kanun'un Türk toplumu ve özellikle Türk kadını için çok özel bir anlamı var.

Ancak aradan geçen uzun yıllardan sonra özellikle Aile Hukuku bölümünde yer alan kurallar, günümüzde ortaya çıkmış olan ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalmıştır. Ne yazık ki Kadın Hukukçuların ve Kadın Kuruluşlarının Medeni Kanun'da değişiklik yapılması için yıllardır sarfettikleri çabalar hep gözardı edilmiştir.

Cumhuriyet Dönemi Hukuk Devrimini simgeleyen ve laik hukuk düzenine geçişin temel yasası olan Medeni Kanun'un Gerekçesinde:

"İnsanlık yaşamı her gün, hatta her an değişimlerle karşı karşıyadır. Yaşam yürür, gereksinimler değişir."

şeklinde belirtildiği gibi, Medeni Kanun'un özellikle Aile Hukuku Bölümünde **eşlerin eşit haklara sahip olmaları ilkesi** çerçevesinde değiştirilmesi zorunlu hale gelmiştir. Bu zorunluluk hem başta *Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi* olmak üzere uluslararası taahhütlerimizden ve hem de Anayasa'mızın "*kanun önünde eşitlik ilkesi*"nden kaynaklanmaktadır.

Bilindiği gibi, İsviçre Medeni Kanunu'nda ve bütün Batı Hukuklarında yasalarda eşlerin eşit haklara sahip olmaları ilkesi çerçevesinde değişiklikler yapılmıştır.

Ülkemizde hukukun etkinliğinin sağlanmasında, yargının bağımsız olması, adalet mekanizmasının hızlı işlemesi kadar, ***yasaların günümüz koşullarında ortaya çıkmış olan sorunlara çözüm getirecek ve gereksinimleri karşılayacak kuralları içermesi de gerekmektedir.***

Umarız, Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'ne taraf olma aşamasında konulmuş olan çekincelerden Aile Hukukuna ilişkin olanlarının Haziran 1999'da kaldırılmış olması, Medeni Kanun değişikliğinin gerçekleşeceği anlamına gelmektedir.

2000 yılına girmeden önce, Tasarı da tamamlanmış olduğundan **Medeni Kanun değişikliğinin gerçekleştirilmesini Bakanlarımızdan ve TBMM'deki diğer temsilcilerimizden beklemeye hakkımız vardır, diye düşünüyoruz.**

Not:

Sevgili Meslekdaşım,

Komisyonunuz adına (örneğin TÜBAKKOM- ADANA) bu veya benzer yazıyı TBMM Başkanı'na, Bakanlara ve ilinizin milletvekillerine fakslamanız dileğiyle. Av. Nazan Moroğlu

TÜBAKKOM

(Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu)

MEDENİ KANUN TASARISI'nı DESTEKLİYOR VE BİR AN ÖNCE YASALAŞMASINI BEKLİYOR

Medeni Kanun'un önemini biliyoruz:

Cumhuriyet'in kuruluşunu izleyen ilk on yılda çağdaş uygarlığın ülkede yaşam biçimi olarak yerleştirilmesi amacıyla, Atatürk'ün önderliğinde köklü devrimler yapılmış ve bu devrimlerin yasal dayanağını oluşturan hukuk devrimi yaşama geçirilmiştir. Hukuk devrimiyle din esaslarına dayalı hukuk sistemi terkedilmiş, yerine *laik hukuk düzeni* kurmak üzere Kara Avrupası hukuk sistemi benimsenmiştir. *Laik hukuk sisteminin en belirgin özelliği*, hukuk kurallarının yaşamın akışı içinde değişen ve gelişen gereksinimleri karşılamak üzere *değiştirilebilmesidir*.

17 Şubat 1926 tarihinde kabul edilen ve hukuk devriminin simgesi olan Türk Medeni Kanunu, medeni haklardan yararlanmada, borçlara ehil olmada ve hakları kullanmada kadın erkek eşitliğini benimsemiştir. Bu nedenle, *çağdaşlığa açılan kapı ve demokratikleşmenin ilk adımı* olarak

nitelendirilir. Ancak, aradan geçen **74 yıl** içinde toplumsal, kültürel, ekonomik yaşamda görülen gelişmeler karşısında, özellikle *Aile Hukuku bölümünde* yer alan ve kabul edildiği zaman açısından *kadınlara reform niteliğinde haklar tanımış olan kurallar, günümüzde ortaya çıkmış olan gereksinimleri karşılamaktan uzak ve yetersiz kalmıştır.*

Tasarı'nın Gecikilmeksizin Yasalaşmasını İstiyoruz.

Medeni Kanun'un laik, eşitlikçi, özgürlükçü özüne dokunulmaksızın, sosyal ve ekonomik alanda yaşanan değişime uygun olarak eskiyen sözünün değiştirilmesi zorunlu hale gelmiştir. 1030 maddeden oluşan Tasarı'nın dili günümüz Türkçesine uyarlanmıştır.

İçerik açısından yapılan en önemli değişiklik, Tasarı'nın *Aile Hukuku bölümündedir*. Tasarı'nın evlilik birliğine ilişkin kurallarında, karı ve kocaya ayrı görev ve sorumluluklar veren ve günümüz koşullarında *kanun önünde* kadın erkek eşitsizliğine yol açan maddeler değiştirilmiş, yerine "eşlerin eşit haklara sahip olmaları" ilkesine uygun kurallar getirilmiştir. Bunlardan bazılarına özetle değinecek olursak;

Tasarı'nın **evin seçimi, evlilik birliğinin yönetimi ve giderlerine katılma** konularının düzenlendiği 186. maddesinde;

"Eşler oturacakları konutu birlikte seçerler.

Birliği eşler beraberce yönetirler.

Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve malvarlıkları ile katılırlar"

hükmüne yer verilmiştir. Tasarı'da Medeni Kanun'un 152. maddesindeki "koca ailenin reisidir" hükmü kaldırılmıştır. Tasarı'nın 186. maddesinde "**eşlerin eşit haklara sahip olmaları ilkesine**" uygun olarak düzenlenen bu maddeyle kadının *ev içindeki emeğinin* ekonomik değeri olduğunun kabul edilmesi önemli bir yeniliktir.

Evlilik yaşı, kadın erkek ayrımı gözetilmeksizin 17 yaşın doldurulması koşuluna bağlanmıştır.

Evlilik birliğinin **temsili** konusu da eşit hak eşit sorumluluk esasına uygun olarak düzenlenmiştir.

Mal rejimlerinde: Mal ayrılığı esasına dayanan ve evlilik birliği sona erdiğinde genellikle kadınların mağdur olmasına yol açan "mal ayrılığı" rejimi yerine *hakça paylaşım esasına dayanan* "**edinilmiş mallara katılma**" yasal mal rejimi olarak kabul edilmiştir. Buna göre evlilik birliğinin devamı süresince eşlerin çalışarak elde ettiği kazanımlar (**edinilmiş mallar**) evlilik sona erdiğinde eşit olarak paylaşılacak, ancak eşlerin Tasarı'da belirtildiği gibi eşlerin "**kişisel mallar**"ı bu paylaşımın dışında kalacaktır. Eşler "mal ayrılığı", "mal ortaklığı" ya da "paylaşmalı mal ayrılığı" rejimlerinden birini sözleşme ile seçmedikleri takdirde *yasal mal rejimi* edinilmiş mallara katılma rejimidir.

Tasarı'nın Aile Hukuk Bölümünde birçok maddede sorunun çözümü hakim takdir yetkisine bırakılmıştır. Bu nedenle, **Aile Mahkemeleri'nin** kurulması ve uzmanlık gerektirecek bu konuda hazırlıkların gecikilmeksizin başlatılması yerinde olacaktır.

TBMM'de Adalet Komisyonu ve Alt Komisyon çalışmalarını sırasında Tasarı'nın bütünlüğünü bozacak değişikliklerin yapılma-masını ve bir an önce Genel Kurul'un gündemine gelerek yasallaşmasını bekliyoruz.

(Cumhuriyet Gazetesi 15 Ocak 2000).

5. MEDENİ KANUN TASARISI - AİLE HUKUKU BÖLÜMÜ'NÜN TARTIŞMAYA AÇILMASI

TÜBAKKOM Koordinasyon Grubu, 30 Aralık 1999 tarihinde TBMM Başkanlığı'na sevk edilen Medeni Kanun Tasarısı'nın Aile Hukuku ve Genel Gereke bölümünü fotokopiyle çoğaltmış ve Tasarıyı tartışmaya açmak ve Komisyonlardan gelen eleştiri ve öneriler doğrultusunda TÜBAKKOM RAPORU'nu hazırlamak amacıyla aşağıdaki Sunuş yazısıyla TÜBAKKOM temsilciliklerine göndermiştir.

S U N U Ş

Baroların Kadın Hukuku Komisyonları arasında işbirliğinin, bilgi alışverişinin ve iletişimin güçlendirilmesi için *İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu'nun* çağrısı üzerine 20 Mart 1999 tarihinde kurulan TÜBAKKOM'un kuruluş amaçlarından biri; Medeni Kanun başta olmak üzere yasalarda yer alan eşitliğe aykırı hükümlerin günümüz koşullarında ortaya çıkmış olan ihtiyaçları karşılayacak şekilde değiştirilmesini sağlamak için güçlü bir baskı grubu oluşturmaktır.

Ülkemizde *hukukun etkinliğinin* varlığından söz edebilmemizin, yargı bağımsızlığının ve adalet mekanizmasının hızlı işleminin sağlanması yanında, *yasaların* günümüz koşullarında ortaya çıkmış olan *gereksinimleri karşılayacak ve sorunlara çözüm getirecek kuralları içermesine de* bağlı olduğuna inanıyoruz.

Bilindiği gibi, Hukuk devrimini simgeleyen Türk Medeni Kanunu, medeni haklardan yararlanmada, borçlara ehil olmada ve hakları kullanmada genel olarak kadın erkek eşitliğini benimseyen kuralları içerir ve bu bakımdan ülkede *demokratikleşmenin ilk adımı ve çağdaşlığa açılan kapı* olarak nitelendirilir. Ancak, aradan geçen zaman içinde toplumsal, kültürel, ekonomik gelişmeler karşısında, özellikle Aile Hukuku bölümünde yer alan ve kabul edildiği zaman açısından kadınlara reform niteliğinde haklar tanınmış olan kurallar, günümüzde ortaya çıkmış olan gereksinimleri karşılamaktan uzak ve yetersiz kalmıştır.

Medeni Kanun'un devrimci, eşitlikçi ve laik özünden vazgeçilmeksizin, eskiyen sözünün değiştirilmesi için hazırlanmış ve Bakanlar Kurulu'nca benimsenmiş olan Medeni Kanun Tasarısı ilgili kişi, kurum ve kuruluşların incelemesine sunulmuştur.

TÜBAKKOM Koordinasyon Kurulu, Medeni Kanun Tasarısı'nın Aile Hukuku bölümüne ilişkin eleştirilerini ve önerilerini içeren raporlarını

hazırlayabilmeleri için Tasarı'nın ilgili bölümü ve Genel Gerekçesini Baroların Kadın Hukuku Komisyonlarına göndererek "*Medeni Kanun Tasarısı'nın Aile Hukuku Bölümüne İlişkin TÜBAKKOM RAPORU*"nu hazırlamayı amaçlamaktadır.

Değerli meslekdaşlarımızın bu vesile ile yeni yılını kutluyor, 2000'li yılların sağlık, başarı, mutluluk ve barış dolu olmasını diliyoruz.

Av. Nazan Moroğlu, TÜBAKKOM Koordinasyon Grubu a.

6. "MEDENİ KANUN TASARISI - AİLE HUKUKU BÖLÜMÜNE İLİŞKİN" TÜBAKKOM RAPORU

TÜBAKKOM- Ankara - İzmir ve Muğla, tartışmaya açılan Medeni Kanun Tasarısı'nın Aile Hukuku ve Gerekçe bölümüne ilişkin görüş ve önerilerini göndermişlerdir. Koordinasyon Grubu olan TÜBAKKOM - İstanbul , Ankara, İzmir ve Muğla'dan gelen eleştiri ve önerileri gözönünde tutarak Tasarıyı incelemiş ve "TÜBAKKOM RAPORU" Av. Nazan Moroğlu tarafından hazırlanmıştır.

MEDENİ KANUN TASARISI AİLE HUKUKU BÖLÜMÜNE İLİŞKİN GÖRÜŞLERİMİZ ve ÖNERİLERİMİZ

SUNUŞ

TÜBAKKOM Koordinasyon Grubu, 30 Aralık 1999 tarihinde TBMM Başkanlığı'na sevk edilen Medeni Kanun Tasarısı'nın Aile Hukuku ve Genel Gerekçe bölümlerini çoğaltarak birer kopyasını, görüşlerini almak üzere Baroların Kadın Hukuku Komisyonlarına göndermiş ve Tasarı'yı tartışmaya açmıştır.

TÜBAKKOM temsilcileri, Medeni Kanun'un günün koşullarına uygun hale getirilmesi için uzun yıllardan beri süren çalışmalar sonucu hazırlanan ve TBMM'ne sunulan Tasarı'nın Aile Hukuku bölümü-nün, kadın hukukçuların ve kadın kuruluşlarının talep ettikleri değişiklikleri büyük ölçüde kapsadığını, bu nedenle Tasarıyı desteklediklerini belirtmişlerdir.

TÜBAKKOM temsilcilerinden gelen görüşler iki bölümde özetlenebilir. "Tasarının Getirdiği Yenilikler" başlığı altında birinci bölümde, Aile Hukuku'na ilişkin hükümlerde yapılan ve olumlu bulunan değişikliklere yer verilmiştir.

İkinci bölümde ise, "Tasarıya İlişkin Eleştiriler ve Önerilerimiz" başlığı altında, Tasarı TBMM Adalet Komisyonu'nda görüşülürken yapılması istenilen bazı değişikliklere ve düzenlemelere dikkat çekmek üzere yer verilmiştir.

I. TASARI'NIN GETİRDİĞİ YENİLİKLER

1) D i l i

Medeni Kanun'un günümüz Türkçesine oranla eskimiş olan dili, Anayasa'da kullanılan dil esas alınarak, kolay anlaşılabilir hale getirilmiştir. Dilde yapılan sadeleştirme ile, genç kuşakların Medeni Kanunu kolayca anlayabilmeleri sağlanacaktır.

2) E v l e n m e Y a ş ı

Tasarının 124. maddesiyle evlenme yaşı yükseltilerek, normal evlenme yaşı kadın erkek farkı gözetilmeksizin 17 yaşın doldurulması, olağanüstü evlenme yaşı ise yine kadın erkek farkı gözetilmeksizin 16 yaşın

doldurulması koşuluna bağlanmıştır. Yürürlükteki Medeni Kanunun 88. maddesinde erkek için 17, kadın için 15 olan normal evlenme yaşı ve hakim izni ile erkek için 15, kadın için 14 olan olağanüstü evlenme yaşının çok yönlü sakıncalı olduğu, bu nedenle değiştirilmesi gerektiği uzun yıllardır gündeme getirilmektedir.

Tasarıyla bu konuda olumlu bir adım atılmıştır. Ancak, ileride paragraf "II - 2"de değinileceği gibi bu değişiklik, ülkemizde evlenme yaşına ilişkin istatistikler ve Batı hukuk sistem-lerindeki ilgili hükümler gözönünde tutulduğunda yeterli görülmemektedir.

3) Evlenme Başvurusunun Yapılacağı Makam

Tasarı'nın 134. maddesine göre, kadın ve erkek içlerinden birinin oturduğu yer evlendirme memurluğuna birlikte başvururlar. Yürürlükteki Medeni Kanunun 98. maddesinde yer alan "beyan için evlenecek erkeğin ikametgâhı belediyesine müracaat olunur" hükmü 15.11.1984 tarih ve 3080 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılmış, ancak Medeni Kanun'da yeni bir düzenleme yapılmamıştır. Bu konu, 1985 tarih ve 9747 sayılı Evlendirme Yönetmeliği'nin 16. ve devamı maddelerinde düzenlenmiştir; buna göre "birbiriyle evlenmeye karar vermiş olan kadın veya erkeğin oturdukları yer evlendirme memurluğuna müracaat edebilmeleri" olanağı tanınmıştır.

Tasarının 134. maddesiyle bu konuda eşitlik ilkesine uygun açık bir hüküm getirilmiştir.

4) Evliliğin Genel Hükümleri

Tasarı'da, yürürlükteki Medeni Kanun'un evin seçimi, evlilik birliğinin yönetimi, temsili, geçiminin sağlanması, aile adı gibi konularda "koca ailenin reisidir" hükmü doğrultusunda kocaya üstün haklar tanıyan maddeleri değiştirilerek, yerine "*eşlerin eşit haklara sahip olmaları ilkesi*" çerçevesinde yeni hükümler getirilmiştir. Tasarı'da "karı - koca" yerine eşitlik ilkesine uygun düşen "eşler" sözcüğü kullanılmıştır.

Tasarının Aile Hukuku bölümü;

Haklarda Eşitlik - Sorumluluklarda Eşitlik

Temsilde Eşitlik - Paylaşmada Eşitlik

temeline dayandırılmıştır. Örneğin;

* Eşler oturacakları konutu birlikte seçerler. Birliği beraberce yönetirler. Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında *emek* ve malvarlıkları ile katılırlar (Tasarı md. 186). Genellikle, yürürlükteki Medeni Kanun'da bu konuda açık bir hüküm olmaması ve kadının eviçi emeğinin gözardı edilmesi nedeniyle *emek* maddi katkı olarak değerlendirilmemekte ve bu durum haksız sonuçlar doğurmaktadır. Tasarının 186. maddesinde "emeğin" maddi katkı sayılacağı yolunda açık bir hükme yer verilmesi olumlu bir değişikliktir. ¹

¹ Ancak, Tasarı'nın 17 Şubat 1998'de ilk açıklanan ve daha sonra 12 Kasım 1999 tarihinde Bakanlar Kuruluna sunulan şekline, 186. madde Gereğesinde yanlış anlaşılmaya yol açacak bir ifadeyle "Böylece bir meslek ya da sanat sahibi OLMASINA rağmen, kendi emeğini evlilik birliğine harcayan eşin de katkısı maddi katkı şeklinde" değerlendirileceği

* Evlilik birliğinin temsili konusundaki eşitlik, sorumluluğun da eşit olarak üstlenilmesi sonucunu doğurmaktadır. Tasarı'nın 189. maddesinde " Birliği temsil yetkisinin kullanıldığı hallerde, eşler üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumlu olurlar" denilerek bu konuya açıklık getirilmiştir.

5. Boşanmadan Sonra Açılacak Nafaka Davalarında Yetkili Mahkeme

Tasarı'nın 177. maddesiyle, boşanmadan sonra açılacak nafaka davalarında "nafaka alacaklısının yerleşim yeri" mahkemesi yetkili kılınmıştır. Yürürlükteki Medeni Kanunda bu konuda bir hüküm bulunmadığından HUMK gereğince "davalının ikametgâhı" mahkemesi yetkilidir. Bu durum, uygulamada genellikle ekonomik açıdan güçsüz durumda olan nafaka alacaklılarının, nafaka yükümlüsünün bulunduğu yer mahkemesinde dava açma zorunluluğu nedeniyle mağdur olmalarına yol açmaktadır.

Boşanmadan sonraki nafaka davalarının açılacağı yetkili mahkeme konusunda Tasarı'da getirilen bu yenilikle, nafaka alacaklısının bu mağduriyetini önlenebilecektir.

6. Velâyette Eşit Haklar

Ana baba velâyet hakkının kullanılması konusunda anlaşamazlarsa, Medeni Kanun'un 263. maddesine göre, babanın reyine üstünlük tanınır.

Tasarıda "eşlerin eşit haklara sahip olmaları ilkesi" doğrultusunda babanın reyine üstünlük veren madde değiştirilmiş ve ana babanın velâyet hakkını birlikte kullanacakları kabul edilmiştir (Tasarı md. 336).

7. Evlilik Dışı Çocuğun Velâyetinin Anaya Verilmesi

Yürürlükteki Medeni Kanununun 298. Madde-sinin "ana baba evli değilse çocuğa bir kayyım tayin edilir" hükmü uzun yıllardır elşetirilmekte ve bu durumda çocuğu doğuran ananın çocuğun velisi olması yolunda değişiklik yapılması istenmektedir.

Bu bakımdan, Tasarı'da "ana baba evli değilse velâyet anaya aittir" hükmüne yer verilmiş olması olumlu bir değişikliktir.

8. Evlât Edinme

Tasarı'da (305 - 320. md.ler) evlât edinme konusunda da önemli yenilikler getirilmiştir. Yürürlükteki Medeni Kanun'da 35 olan evlât edinme yaşı, Tasarı'da 30 yaşın doldurulması koşuluna bağlanmıştır. Ayrıca, Tasarıyla evlât edineceklerin çocuğunun olmaması koşulu da kaldırılmıştır. Küçüklerin evlât edinilebilmesi, evlât edinen tarafından iki yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olma koşuluna bağlanmıştır. Evlât edinmeye ilişkin

belirtilmiştir. İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu'nun Adalet Bakanlığına ve Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığına Tasarı'ya ilişkin görüşlerinin gönderdiği yazıda, 186. madde Gereğesinde "Eşin bir meslek ya da sanat sahibi OLMAMASINA rağmen" ev içi emeğinin maddi katkı olarak değerlendirilmesinin doğru olacağı ileri sürülmüş ve Gereğenin bu şekilde değiştirilmesi istenmişti. Memnuniyetle görülmektedir ki, bu öneri dikkate alınmış ve Tasarı'nın 30 Aralık 1999 tarihinde TBMM Başkanlığına sevk edilen şeklinde bu değişiklik yapılmıştır. Böylece, *sadece* bir meslek ya da sanat sahibi olan eşin ev içi emeğinin maddi katkı olarak değerlendirileceği gibi yanlış anlam çıkarılması önlenmiş oldu.

maddelerin düzenlenmesinde Çocuk Hakları Sözleşmesinde yer alan "çocuğun yararı" ilkesine öncelik verildiği görülmektedir.

9. Mal Rejimleri

Tasarıda en önemli değişikliklerden biri, evlilik birliği sona erdiğinde eşit paylaşım esasına dayanan "edinilmiş mallara katılma"nın yasal mal rejimi olarak kabul edilmesidir.

Medeni Kanunda mal ayrılığı esasına dayalı yasal mal rejimi, toplumsal yapımız itibarıyla evlilik birliği sona erdiğinde genellikle kadınların mağduriyetine yol açmaktadır. Bu açıdan edinilmiş mallara katılma'nın yasal mal rejimi olarak kabul edilmesi olumlu bir yeniliktir.

Ayrıca, Tasarıda mal rejimi sözleşmesi yapılarak eşlerin evlenmeden önce veya sonra "mal ayrılığı", "paylaşmalı mal ayrılığı" veya "mal ortaklığı" rejimlerinden birini seçebilmelerine olanak tanınmıştır.

Edinilmiş mallara katılma rejiminde eşler evlilik birliği süresince elde etmiş oldukları malları ve birikimi evlilik birliği sona erdiğinde eşit olarak paylaşır. Eşlerin Tasarı'da belirtilen kişisel malları bu paylaşımın dışında tutulur.

Tasarı yasalaştığı takdirde, daha önceki evlilikler açısından hangi mal rejiminin geçerli olacağı konusu, "Medeni Kanun'un Yürürlüğü ve Uygulama Şekli Hakkında Kanun Tasarısı"nın 10. maddesinde belirtilmiştir. Buna göre, eşler Medeni Kanun'un yürürlük tarihinden başlayarak *altı ay içinde* mal ayrılığı rejimini devam ettirecekleri yolunda bir bildirimde bulunmadıkları takdirde, edinilmiş mallara katılma rejimini kabul etmiş sayılacaklardır.

10. Eşlerin Mallar Üzerindeki Tasarruf Yetkisinin Kısıtlanması

Tasarı'nın 199. maddesiyle hakime, eşlerin malları üzerindeki tasarruf yetkisinin kısıtlanmasına dair karar verme yetkisi tanınmıştır. Böylece, eşlerin birbirinden mal kaçırmaları yolu kapatılmıştır. Bu hüküm, Tasarı ile getirilmiş olan olumlu bir yeniliktir.

11. Meslek ve iş seçiminde izin zorunluluğu olmaması

Tasarının 192. maddesiyle, eşlerden birinin meslek ve iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda olmadığı konusuna açıklık getirilmiştir. Medeni Kanun'un sadece kadını izin almakla zorunlu kılan 159. Maddesinin, 1990 yılında Anayasa Mahkemesince iptal edilmesinden sonra bu konuda yeni bir hüküm getirilmemiştir.

Tasarı'nın 1998 yılında kamuoyuna ilk açıklandığı şekilde "eşlerin meslek ve iş seçiminde ailenin huzurunu gözönünde tutmalarını" öngören 192. maddesi, Anayasa Mahkemesince iptal edilen MK. 159. maddeyi anımsatır nitelikteydi. Tasarının söz konusu maddesi Kadın Hukukçuların eleştirileri üzerine "meslek ve iş seçiminde eşlerin birbirinden izin almaları gerekmediği" şeklinde yeniden düzenlenmiştir.

Yukarıdaki örneklerde özetle belirtildiği gibi, Tasarının Aile Hukuku bölümü genellikle "eşlerin eşit haklara sahip olmaları ilkesi"ne uygun olarak düzenlenmiştir.

II. TASARI'YA İLİŞKİN ELEŞTİRİLER VE ÖNERİLER

TÜBAKKOM, Tasarı'yı bütünüyle desteklemekle birlikte, aşağıda yer verilen hususların dikkate alınması gerektiği görüşündedir.

A) Şekli Açısından

1. Madde Numaraları

Tasarıda ilk göze çarpan husus madde numaralarının değiştirilmiş olmasıdır. Medeni Kanun, 937 maddeden oluşmakta iken, Tasarı 1030 madde halinde hazırlanmıştır. 1984 tarihli Medeni Kanun Öntasarısı ve 1998 tarihli Tasarı madde numaraları değiştirilerek hazırlanmış olduğu için büyük eleştiri almıştır. Her ne kadar Tasarı'nın Genel Gereğesinde, bunun doğru bir yöntem olduğu açıklanmaya çalışılmışsa da, madde numaralarına bağlı kalınmamış olması, 74 yıl içinde gelişen hukuk kültürümüz, teori, uygulama, yargı kararları ve bunların karşılaştırmalı incelenebilmesi açısından zorluklara yol açacaktır.

Ancak, geline bu noktada artık madde numaralarına bağlı kalınarak yeni bir Tasarı hazırlanması da çok zor görünmektedir. Çünkü böyle bir girişim, Medeni Kanun değişikliğini bilinmeyen bir tarihe kadar uzatacaktır ki, buna değişikliği bekleyen hukukçuların da, değişiklik bir türlü yapılamadığından dolayı mağdur olanların da tahammülü kalmamıştır.

2. Dilde Yenileştirme

Medeni Kanun'un günümüz Türkçesine oranla eskimiş olan dili, Anayasa'da kullanılan dil esas alınarak, kolay anlaşılabilir şekilde sadeleştirilmiştir.

Ancak, dilde güncelleştirme ve sadeleştirme uğruna hukuk terminolojisine yerleşmiş ve günümüzde rahatlıkla anlaşılabilen bazı kavramların değiştirilmesi doğru olmamıştır. Örneğin Tasarı'nın ilk şeklinde 8. maddede "borçlara ehil" ibaresi "yükümlere ehil" şeklinde değiştirilmişti. Aslında "Borç" kavramı hukukçu olan ya da olmayan herkes tarafından kolaylıkla anlaşılabilir, bu nedenle değiştirilmemelidir şeklinde yapılan eleştiriler üzerine, Tasarı 30 Aralık 1999 tarihinde TBMM'ne sevk edilmeden önce yeniden "borç" kavramına yer verildiği görülmektedir.

Tasarı, dili konusunda gözden geçirilirken dilde bütünlük sağlanmasına özen gösterilmelidir. Örneğin;

* Tasarının 53. maddesinde "malların tasfiyesi" ibaresi aynen korunurken, hemen ardından gelen "malların tahsisi" başlığını taşıyan 54. maddede "malvarlığının özgülenmesi" denilerek, birbiriyle bağlantılı iki maddeden sadece birinin dilinde sadeleştirme yapılmış olması bütünlüğü bozmaktadır.

* Aile Hukukunun 2. Bölümü 2. Ayrımında, yürürlükteki Medeni Kanun'da olduğu gibi Tasarı'nın ilk şeklinde de, 367 - 371. md.ler "Ev Reisiği" başlığı altında düzenlenmiştir. Ancak, TBMM'ne sevk edilmeden

hemen önce "Ev Reislği" başlığı değiştirilerek "Ev Düzeni" başlığına yer verilmiştir. "Ev reislği" başlığının "aile reisi" hükümünü çağrıştırdığı yolunda yapılan eleştiriler karşısında başlık değiştirilmiş ancak, içerikte bir yenilik getirilmemiştir. Evi yönetme yetkisinin "ev başkanına" ait olduğu şekilde sadece sözcüklerin değiştirilmesiyle yetinilmiştir. Bu maddenin özü hakkındaki eleştiriye "B) Tasarının içeriği " paragrafı altında yer verilmiştir.

Tasarının Genel Gerekçesinin "II. Esasa İlişkin Yenilikler" paragrafında:

"Değişikliklerin önemli ve oldukça büyük bir kısmı aile hukuku alanında ve özellikle kadın erkek eşitliğini *zedelediği iddia edilen* hükümlerde yapılmış..." cümlesinde yer alan "*zedelediği iddia edilen*" ibaresinin "*zedeleleyen*" olarak değiştirilmesi gerekir. Medeni Kanun'un kabul edilmesinden itibaren geçen 74 yıl içinde sosyal, kültürel, ekonomik yaşamdaki gelişmeler, aile yaşamında da karı koca arasındaki roller ayırımını ve eşitsizliği hergün biraz daha ortadan kaldırmıştır. Ama, Medeni Kanun'da buna uygun değişiklikler yapılmamıştır. Dolayısıyla Tasarı, kadın erkek eşitliğinin zedelendiği iddiası üzerine değil, var olan eşitsizliği kaldırmak üzere hazırlanmıştır. Ayrıca, Tasarının Aile Hukuku bölümünde, eşlerin eşit haklara sahip olmaları ilkesine uygun değişikliklerin yapılmış olması, aynı zamanda devletimizin başta BM Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesi olmak üzere taraf olduğu uluslararası taahhütlerin yerine getirilmesi açısından da önem taşımaktadır.

TÜBAKKOM, Gerekçenin söz konusu cümlesinde "*zedelediği iddia edilen*" ibaresi yerine "*zedeleleyen*" denilmesinin doğru olacağı görüşündedir. Çünkü, Kanun Tasarıları ileri sürülen iddialar üzerine değil, olgusal durum gözönünde bulundurularak hazırlanır.

* Tasarı'nın "eşlerin birlikte yaşadıkları konut"a ilişkin 240; 255 ve 279. maddelerinde "*Aile konutu ve ev eşyası*" başlığı kullanıldığı halde, yine "eşlerin birlikte yaşadıkları konut'a ilişkin 652. madde başlığında sadece "*Konut ve ev eşyası*" denilmektedir.

TÜBAKKOM, dört maddenin de aynı başlığı taşımasının dilde bütünlük açısından önemli olduğu düşüncesiyle, sözkonusu maddelerin başlıklarının "*Konut ve ev eşyası*" olarak değiştirilmesini öngörmektedir. Bu maddelerin içeriği hakkındaki eleştiri ve öneriye ileride "B - 9"da yer verilecektir.

B) TASARI'NIN İÇERİĞİ AÇISINDAN

Medeni Kanun'da değişiklik yapılması ve günün koşullarına uygun hale getirilmesi yolundaki çalışmalar 1950'li yıllardan beri sürmektedir, ancak 1971 ve 1984 Öntasarıları Meclis gündemine girememiştir. Yeni Tasarı 17 Şubat 1998 tarihinde kamuoyuna açıklandıktan sonra, bazı maddelerinde kadın hukukçuların ve diğer sivil toplum kuruluşlarının eleştiri ve görüşleri doğrultusunda değişiklikler yapılmıştır. Bilindiği gibi, 1998 Tasarısı TBMM'ye sevk edilmiş olduğu halde erken seçim nedeniyle kadük olmuştur. Üzerinde hayli tartışılmış ve istenen birçok değişiklik de yapılmış olduğundan, bazı küçük ayrıntılar dışında, 30 Aralık 1999

tarihinde Bakanlar Kurulu'nca TBMM'ne sevk edilen Medeni Kanun Tasarısı'nın desteklenmesi konusunda görüş birliği vardır.

Ancak, Tasarı TBMM'de ele alınırken, TÜBAKKOM aşağıdaki eleştiri ve önerilerinin gözönünde tutulmasında yarar görmektedir.

1) Genel Gerekçe Bölümü

Tasarının Genel Gerekçesinde, Hukuk Devrimini ve onu simgeleyen Medeni Kanun'un Türk ulusu için önemini ve işlevini yeni kuşaklara aktarabilmek amacıyla, dönemin Adalet Bakanı Mahmut Esat Bozkurt'un imzasını taşıyan Medeni Kanun Gerekçesi'nin sadeleştirilmiş uzun bir bölümüne yer verilmiştir.

Ancak, Hukuk Devriminin amacını, işlevini, laik hukuk sistemine geçilmesinin önemini ve Medeni Kanun'un kabul edilmesiyle ülkede hukuk birliğinin yaşama geçirildiğini tam anlamıyla yansıtan bölümü eksik bırakılmıştır.

TÜBAKKOM'un ortak görüşüne göre, bu tarihi belgenin yeni kuşaklara tam anlamıyla aktarılabilmesi için Medeni Kanun Gerekçesi'nin aşağıdaki bölümüne Tasarı'nın Gerekçesinde yer verilmelidir:

"...insanlık yaşamı her gün, her an değişimlerle karşı karşıyadır. Bu değişimleri ve yürüyüşü hiçbir zaman belli bir nokta etrafında tesbit etmek ve durdurmak mümkün değildir. Yasaları dine dayalı devletler, zaman içinde yurdun ve ulusun isterlerini karşılayamazlar. Çünkü din kuralları değişmez kurallardır. Yaşam yürür, gereksinimler değişir. Değişmemek din kuralları için bir zarurettir. Bu itibarla dinlerin sadece vicdan işi olarak kalması ve din ile dünyayı ayrı görmeleri, çağdaş uygarlığa bağlı devletlerin en belirgin özelliğidir... Türk Medeni Kanunu'nun kabulü vesilesiyle ülkemizde mevcut azınlıklar Lozan Antlaşması'nın kendilerine tanıdığı haklardan sarfınazar ettiklerini Adalet Bakanlığına bildirmişlerdir.."

2) Evlenme Yaşı

Tasarı ile evlenme yaşı kadın ve erkek için eşitlenerek yükseltilmiştir. Ancak, eşlerin özellikle evlenmeden önce mal rejimi sözleşmesini özgür iradeleriyle yapabilmeleri için *ergin olmaları* gerekmektedir. Bu nedenle evlenme yaşı, 18 yaşın doldurulması şeklinde değiştirilmelidir. Aksi halde, mal rejimi sözleşmesi yapmak gibi önemli bir karar aile büyüklerinin iradesine ve rızasına bırakılmış olacaktır. Öte yandan, devletimizin taraf olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi'ne göre de 18 yaşını doldurmamış kişiler "çocuk" sayılır, aile kurumu gibi toplumun temeli olan bir kurumun kurulması için tarafların *ergin olmaları* koşulu aranmalıdır.

TÜBAKKOM, Tasarı hazırlanırken örnek alınmış olan İsviçre ve Alman Medeni Kanunlarında evlenme yaşı konusundaki "ergin olma" koşulunun benimsenmesini ve Tasarının 124.maddesi "Kadın ve erkek on sekiz yaşını doldurmadıkça evlenemez" şeklinde değiştirilmesini öngörmektedir.

3. Soyadı

Tasarıda Evliliğin Genel Hükümleri bölümü düzenlenirken "eşlerin eşit haklara sahip olmaları ilkesine" yer verilmiştir, bu eşitlik ilkesi sadece soyadı konusunda gözardı edilmiştir.

Soyadı konusu, Tasarının 187. maddesinde "Kadının Soyadı", boşanma halinde ise Tasarı'nın 173. maddesinde "Boşanan Kadının Kişisel Durumu" başlıkları altında düzenlenmiştir. Tasarıda sadece soyadına ilişkin hükümlerde "eşler" sözcüğü yerine, ("karı" sözcüğünün terkedilmiş olması nedeniyle) "kadının soyadı" kullanılmıştır.

TÜBAKKOM, günümüzde ortaya çıkan ihtiyaçları da gözönünde tutarak 187. maddenin aşağıdaki şekilde değiştirilmesini önermektedir:

Aile Adı.

" Eşler herbiri evlilik süresince kendi soyadını taşımak istediğini veya aile adı olarak erkeğin veya kadının doğumla aldığı soyadını seçeceklerini evlendirme memuruna bildirebilirler. Soyadı aile adı olarak seçilmeyen eş doğumla aldığı soyadını aile adının önünde taşır. Eşler herhangi bir bildirimde bulunmamışlarsa erkeğin soyadı aile adı olur, kadın doğumla aldığı soyadını da aile adı önünde taşır. "

Doğumla kazanılan soyadının kaybedilmemesi ve birlikte kullanılmaya devam edilmesi şeklinde yapılacak değişiklik, eşlerin evlendikten sonra bir kimlik sorunu yaşamaları önlenmiş olacaktır. Öte yandan, Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Kaldırılması Sözleşmesinin "aile adı" konusundaki 16/1-g maddesine konulmuş olan çekincenin, Haziran 1999'da kaldırılmış olması da, bu yolda bir değişiklik yapılmasını ve eşitlik ilkesinin soyadı konusunda da benimsenmesini haklı kılmaktadır.

3) Nafaka

Boşanma davasıyla çocuk ve eş için hükmedilen yoksulluk ve iştirak nafakalarının artırılması için her yıl dava açılması gereği kaldırılmalı, nafakanın periodik olarak artırılmasına ilişkin bir hüküm Tasarıya eklenmelidir.

TÜBAKKOM, hem dava ekonomisi açısından, hem de nafaka alacaklısına getireceği maddi ve manevi külfetin önlenmesi açısından Tasarı'nın 176/4. maddesinde nafakanın periodik artırımına ilişkin bir hükme yer verilmesinde yarar görmektedir.

4. Boşanma Davalarının Gizli Celsede Görülmesi

Boşanma davalarının aleni olması, tarafların evlilik süresince yaşadıkları ve o güne kadar açıklamak istemedikleri olayların ve özel yaşamlarıyla ilgili ayrıntıların oturumu izleyenlerce öğrenilmesine yol açmaktadır. Bu durum hem Anayasanın 20. maddesinde yer alan "herkesin özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına" aykırı düşmekte ve hem de eşlerin ve çocukların moral açıdan zarar görmelerine yol açmaktadır.

TÜBAKKOM, Tasarının 184. maddesine, taraflardan birinin talebi üzerine boşanma davasının gizli celse yapılması zorunluluğunu getiren açık bir hükmün 6. fıkra olarak eklenmesini öngörmektedir.

5. Tanıma

Tasarı'nın 295. maddesine göre, evlilik dışında doğan çocuk, baba tarafından tanınabilir. Yürürlükteki kanunda "babanın ölümü, temyiz kudretinden sürekli yoksunluğu halinde, babanın babasının da çocuğu tanıyabileceği" kabul edilmiştir. Tasarı'da bu konuda hüküm bulunmamaktadır.

TÜBAKKOM, Tasarının 295 maddesine "*.. babanın ölümü, ayırt etme gücünden sürekli yoksunluğu halinde babanın babası veya babanın anası tarafından çocuk tanınabilir..*" cümlesinin eklenmesiyle bu eksikliğin giderileceği görüşündedir.

6. Ev Düzeni

Yürürlükteki Medeni Kanun'da olduğu gibi, Medeni Kanun Tasarısı'nın 30 Aralık 1999 tarihinden önceki şeklinde "Ev Reisi" başlığı altında düzenlenen 367 - 371. maddeler, Tasarı'nın TBMM'ye sevk edilen şeklinde "Ev Düzeni" başlığını taşımaktadır. Madde başlığının "Ev Reisi" iken "Ev Düzeni" olarak değiştirilmiş olmasına rağmen, içerikte önemli bir değişiklik yapılmamıştır.

Günümüzde yurt, atölye gibi yerlerin yönetimi, düzen ve gözetimi konusunda Tasarı'nın söz konusu maddelerinden çok, ilgili kuruluşlar için hazırlanan Yönetmeliklere veya özel olarak belirlenen diğer yazılı kurallara uyulmaktadır. Zaten Tasarı sistematığı içinde yasal aile kurumu yanında "velâyet, vesayet, kayyumluk" ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir. Öte yandan "Ev Düzeni" hükümlerine göre ev başkanına evi yönetme yetkisi vermek *yasal olmayan birliktelikleri* meşrulaştıracak niteliktedir.

Bu nedenle, TÜBAKKOM, zaten çok sınırlı uygulama alanı olan söz konusu maddelerin (367 - 371. md.ler) Tasarıdan çıkartılmasının doğru olacağı görüşündedir.

7. Terk'de Sürenin Kısaltılması

TÜBAKKOM, Tasarıda boşanma sebepleri arasında sayılan *terk* konusunda, terkedilen eşin en az altı ay geçmeden boşanma davası açamayacağına dair 164. maddede belirtilen sürenin toplum yapımız dikkate alındığında, uzun bir süre olduğu görüşündedir. Zira terk süresinin uzaması aile birliğinin lehinde değil, aleyhinde sonuçlara yol açabilecektir.

TÜBAKKOM, boşanma sebeplerinden "Terk"e ilişkin maddede sürenin yürürlükteki maddede olduğu gibi bırakılmasından yanadır.

8. Temsil Yetkisinin Kaldırılmasına veya Sınırlandırılmasına İlişkin Kararın İlânı

Tasarı'nın 190. maddesinde, 12 Kasım - 30 Aralık 1999 tarihleri arasında Komisyonda tekrar gözden geçirilmesi sırasında yapılan değişiklik, maddenin amacına uygun düşmemektedir. Eşlerden birinin istemi üzerine, hakim temsil yetkisini aşan veya bu yetkiyi kullanmada yetersiz kalan diğer eşin temsil yetkisini sınırlayabilir veya kaldırabilir. Burada amaç iyiniyetli üçüncü kişiler açısından da bu sınırlamanın hüküm doğurmasıdır.

Bu nedenle, maddenin birinci fıkrasında daha önce Tasarı'nın ilk şeklinde yer alan "Bu karar istem üzerine ilân olunur" cümlesinin kaldırılarak, yerine "istemde bulunan eş temsil yetkisinin kaldırıldığını veya sınırlandırıldığını üçüncü kişilere sadece *kişisel duyuru* yoluyla bildirebilir" hükmünün getirilmesi maddenin amacına uygun değildir. Çünkü, 190. maddenin ikinci fıkrasında "temsil yetkisinin kaldırılmasının veya sınırlandırılmasının iyiniyetli üçüncü kişilere karşı sonuç doğurması" için "durumun *hakim kararıyla ilân edilmesi*" koşulunun arandığı, kişisel duyurunun bu açıdan bir işlevi olmadığı görülmektedir.

TÜBAKKOM, 190. maddenin birinci fıkrasının kişisel duyuruya ilişkin hükmü kaldırılarak, Tasarı'nın ilk şeklindeki gibi bırakılmasının amaca uygun olacağı görüşündedir.

9. Konut ve Ev Eşyası

Sağ kalan eşin, biri mal rejimlerinin tasfiyesinden doğan hakkı, diğeri mirasçı olarak hakkı olmak üzere iki türlü hakkı vardır. Tasarıda, sağ kalan eşin "Aile konutu ve ev eşyası" üzerindeki hakkının düzenlediği edinilmiş mallara katılma rejimine ilişkin 240. maddede : "sağ kalan eşe eski yaşantısını devam ettirebilmesi için, eşlerin birlikte oturdukları ve kullandıkları konut ve ev eşyası üzerinde intifa ve oturma talep etme hakkı tanınmıştır. Sözleşmeyle seçilebilen "paylaşmalı mal ayrılığı" ve "mal ortaklığı" rejimlerinde ise, sağ kalan eşe intifa ve oturma hakkı verilebilmesi için "*hakkı sebeplerin varlığı*" aranmakta ve burada sağ kalan eşin mülkiyet hakkı talebine öncelik verilmektedir (255 ve 279. md.ler).

TÜBAKKOM, sağ kalan eşin eski yaşantısını devam ettirebilmesi amacından hareketle, mal rejimlerinin tasfiyesinin düzenlendiği her üç maddede de, "sağ kalan eşin intifa ve oturma hakkı alabilmesi için, istemin yeterli olduğu, ayrıca hakkı sebeplerin varlığı koşulunun aranmaması gerektiği görüşün-dedir.

TÜBAKKOM, Miras Hukuku bölümünde, sağ kalan eşin "eşlerin birlikte yaşadıkları konut ve ev eşyası üzerinde intifa ve oturma hakkı talebinin yeterli olmasını, bu hakkın tanınması için "hakkı sebeplerin varlığı" aranmamasını ve 652/2. maddenin bu yolda değiştirilmesini öngörmektedir.

10. Uzman Kişilerin Yardımını İsteme

Tasarı'nın 195. maddesi Gereğesinde belirtildiği gibi, bu madde İsviçre Medeni Kanunu'nun 171. maddesinden tercüme yoluyla alınmıştır.

Gerekçede, ülkemizde İsviçre'deki gibi "Evlilik ve Aile Danışma Büroları" bulunmadığından 195. maddenin ikinci fıkrasında "*uzman kişilerin* yardımını isteme" şeklinde genel bir ifade kullanıldığı belirtilmiştir. Eşlerin aileyle ilgili kararları birlikte alamadıkları durumlarda hakim, uzlaştırıcı işlevi olması nedeniyle "*uzman kişilerin* " yardımını isteyebilir denilmekle aslında *olmayan bir kurum var gibi* gösterilmiştir. Bu bakımdan, "uzman kişiler"nin niteliklerinin belirlenmesi ve "uzman kişilerden oluşan Bürolar"ın kurulmasıyla ilgili çalışmaların bir an önce başlatılması gerekir.

Eşler arasında ortaya çıkan bazı uyuşmazlıkların çözümünde öncelikle uzman kişilerden oluşan bu Danışma Bürolarına başvurulması, çözüme ulaşılamayınca mahkemeye gidilmesi hem dava ekonomisi açısından hem de mahkemelerin zaten var olan iş yükünün daha da artırılmaması açısından doğru olacaktır.

TÜBAKKOM, Medeni Kanun Tasarısı yasalaştığında önemli işlevi olacak bu tür Bürolarda görev yapacak "*uzman kişilerin*" niteliklerinin Sosyal Hizmetlerden ve Kadından Sorumlu Devlet Bakanlıklarınca belirlenmesi ve yasanın amaca uygun uygulanabilmesi açısından bu Büroların kuruluş çalışmalarına hız verilmesi gerektiği görüşündedir.

11. Aile Mahkemelerinin Kurulması

Yürürlükteki Medeni Kanun'da, aile içi ilişkiler konusunda genellikle kocaya karar alma yetkisi tanıyan hükümler, Tasarıyla değiştirilerek, "*eşlerin eşit haklara sahip olmaları*" ilkesinden hareketle *eşlerin birlikte karar almaları* şeklinde düzenlenmiştir. Eşlerin karar alma konusunda anlaşamamaları durumunda ise, hakime başvurmaları ve konuyu hakimin karara bağlaması kabul edilmiştir. Böylece, hakime aile içi ilişkiler konusunda geniş takdir yetkisi tanınmıştır. Bu bakımdan, Medeni Kanun Tasarısı yasalaştığında Aile Hukukuna ilişkin sorunların çözümüyle görevli Aile Mahkemeleri'nin ihtisas mahkemeleri olarak kurulmuş olması gerekmektedir. Örneğin, Alman Medeni Kanunu'nda Aile Mahkemelerinin hangi maddeler açısından görevli olduğu belirtilmiştir; "*anne babanın boşanmış olması halinde çocuğun velâyetinin kime verileceğine Aile Mahkemesince karar verilir*" kuralında olduğu gibi (§ 1671).

TÜBAKKOM, Tasarı'nın Aile Hukuku bölümünde yapılan değişiklikler gözönünde tutulduğunda, aile içi ihtilâflarda görev yapmak üzere ihtisas mahkemeleri olarak *Aile Mahkemeleri'nin* kurulmasının önemli bir gereksinim olduğu görüşündedir. Bu bakımdan, Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığı'nca Başbakanlığa sunulmuş olan Aile Mahkemelerinin kurulmasına ilişkin Kanun Tasarısı'nın TBMM'de ivedilikle görüşülerek yasalaşmasına destek vermektedir.

Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu (TÜBAKKOM) üyeleri olarak, Medeni Kanun Tasarısı'nın TBMM Adalet Komisyonu ve Alt Komisyonda görüşülmesi sırasında, yukarıda değindiğimiz hususların göz önünde tutulmasını ve Tasarı'nın bir an önce Genel Kurul gündemine alınarak yasalaşmasını istiyor ve bekliyoruz.

Mart 2000
Kurulu

TÜBAKKOM Yürütme

7. Yönetim Kurulu Toplantısı

a) Gündem ve Alınan Kararlar

Gün: 11 Mart 2000

Saat: 11:00 - 15:00

Yer : Türkiye Barolar Birliği - ANKARA

GÜNDEM:

1. TÜBAKKOM'un kuruluş ve gelişme sürecinin değerlendirilmesi; 20 Mart 1999 - 11 Mart 2000 arasında kurulan TÜBAKKOM temsilcilikleri hakkında özet bilgi.
2. Medeni Kanun Tasarısı; Anayasa 10. Md. değişikliği; Aile Mahkemeleri Yasa Tasarısı ve diğer konularda yapılan çalışmalar;
3. 25 Mart 2000 tarihinde İstanbul'da yapılacak olan Genel Toplantı'nın gündeminin belirlenmesi.

Katılanlar:

Av. Nazan Moroğlu; Av. Munise Dayı; Av. Aydeniz Tuskan; Av. Emine Günaçtı; Av. Fazilet Demirezen; Av. Tülay Çelikyürek; Av. Meral Erdoğan; Av. Hatice Kaynak; Av. Tülay Yılmaz.

Alınan Kararlar:

1. İstanbul'da yapılacak Genel Toplantının yeri ve saati belirlendi, buna göre 25 Mart 2000 tarihinde İstanbul'da yapılacak olan toplantı Richmond Otel-Tünel'de saat 10:00 - 17:00 saatlerinde yapılmasına;
2. Toplantının gündemi belirlenerek, bütün Barolara aşağıdaki kayıt formunun gönderilmesine;
3. Ankara, İzmir ve Muğla Barosu Kadın Hakları Komisyonlarından gelen görüşler de gözönünde tutularak TÜBAKKOM Başkanı Av. Nazan Moroğlu tarafından hazırlanan, Medeni Kanun Tasarısı - Aile Hukuku Bölümü'ne ilişkin TÜBAKKOM RAPORU'nun 25 Mart 2000 günü Genel Toplantıda okunmasına katılanların oy birliğiyle karar verildi.

b) Genel Toplantı'ya Çağrı Formu

6 Mart 2000

TÜBAKKOM Genel Toplantısı'na Çağrı
Konu: "Avrupa Birliği'ne Tam Üyelik Sürecinde
Yasalarda Kadın Erkek Eşitliği"

Değerli Meslekdaşım,

25 Mart 2000 tarihinde, saat 10:00'da İstanbul'da yapılacak olan yıllık Genel Toplantı'ya katılıp katılamayacağınız hakkında aşağıdaki Bilgi Formunu doldurarak **en geç 14 Mart 2000'de** elimizde olacak şekilde bize iletmenizi dileriz. Toplantı gündemi ve yeri daha sonra bildirilecektir.

Bu vesile ile Bayramınızı kutlar, en içten iyi dileklerimizi sunarız. Sevgi ile.

Yürütme Kurulu

Lütfen Cevap Veriniz:
Faks. 0212/ 251 05 01
Tel. 0532/ 375 11 16

Adı-Soyadı: _____ Tarih + İmza:
Baro :
Tel - Faks :

25 Mart 2000 İstanbul Toplantısına:

Katılacağım	Katılmayacağım
<i>Kalmak için Yer Temin Edilmesini</i>	
İstiyorum	İstemiyorum

25 Mart Akşam Yemeğine

Katılacağım	Katılmayacağım
-------------	----------------

8. Barolar Kadın Hukuku Komisyonlarının Faaliyet Raporları ve Diğer Yazıları

a) Faaliyet Raporları

BURSA BAROSU Kadın Hukuku Komisyonu:

Bursa Barosu Kadın Hukuku Komisyonu *6 Haziran 1999 tarihinde kurularak* Av. Nilgün Berk başkanlığında çalışmalarına başlamıştır.

1) İstanbul Barosunca 20.3.1999 tarihinde düzenlenen TÜBAKKOM toplantısında alınan kararlar doğrultusunda Medeni Yasa'daki değişiklik çalışmaları başlatılmıştır.

2) İstanbul Barosu Kadın Hukuku Komisyonu'nun önerisi doğrultusunda Kosova'daki son gelişmeleri kınayan bir metnin, 25.4.1999 tarihinde Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu'na ve yerel basına faksla gönderilmesine karar verilmiştir.

3) Medeni Kanun dışındaki diğer yasalarımızda da kadına yönelik bazı maddelerin değiştirilmesi amacıyla öncelikle Ceza Kanunu'nda değişiklik çalışmaları başlatılmıştır.

4) Bursa Valiliği Kadın Birimi ile toplantılar yapılarak hukuki yardıma muhtaç kadınlara Bursa Barosundan avukat tayin edilmiştir.

5) Milletvekillerinin türbanlı olarak andiçmesinin Anayasa'ya aykırı olduğunu kamuoyuna duyurmak amacıyla Av. Nilgün Berk OLAY TV ana haber bültenine konuk olarak katılmıştır.

6) 4320 sayılı Kanun'un uygulanmasında Bursa Sulh Hukuk Mahkemesi Yargıçları ile görüşülmüş ve çalışma yapılmıştır.

7) Boşanma, nafaka ve tazminat konularında Av. Nilgün Berk OLAY TV de konuk olmuştur. 8 Mart Dünya Kadınlar gününde sivil toplum örgütleriyle birlikte Basın Açıklaması yapılmıştır.

MUĞLA BAROSU KADIN HUKUKU KOMİSYONU:

Muğla Barosu Kadın Hukuku Komisyonu, Baro Yönetim kurulu'nun 21 Nisan 1999 tarih ve 1999/33 sayılı kararı ile kurulmuştur.

Komisyon 22.10.1999 tarihindeki toplantısında görev bölümü yapmış ve Komisyon başkanlığına Av. Sevinç Göçüğünci'yi seçmiştir. Yapılan Çalışmalar:

1) Komisyon kurulmadan önce Muğla Barosu Başkan Yardımcısı Av. Sevinç Göçüğünci, İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu'ndan gelen çağrı üzerine 20 Mart 1999 da İstanbul'da yapılan "Demokratikleşme Yolunda Yasalarda Kadın Erkek Eşitliği ve Uygulamada Karşılaşılan Aksaklıklar" konulu toplantıya katıldı ve bir rapor sundu.

2) İstanbul Toplantısında tüm Barolarda Kadın hakları Komisyonları kurulması, bu komisyonların "Barolar Kadın Hakları Komisyonları Ağı" olarak oluşturulması ve ikinci toplantınının 29.5.1999 da Ankara'da yapılmasına karar verildi.

3) İstanbul toplantısında alınan karar gereğince, Muğla'da 21 Nisan 1999 tarihinde Kadın Hukuku Komisyonu kuruldu.

4) 29.04.1999'da Ankara'da yapılan toplantıya Muğla Barosunu temsilen Av. Sevinç Göçüğünci ve Av. Fatma Nur Güner katılarak, Muğla Barosu adına bir bildiri sundular.

5) 04.10.1999 da Kadın hukuku Komisyonu adına Türk Medeni Kanunu'nun yürürlüğe girmesinin 73. Yıldönümü nedeniyle Basın açıklaması yapıldı.

6) TÜBAKKOM faaliyetleri arasında yeni Medeni Yasanın bir an önce çıkması için Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne ve İlimiz Milletvekillerine faks çekildi.

7) Baro bünyesinde (Merkezde ve İlçe temsilcilik-lerinde) danışmanlık hizmet vermek üzere kadın danışma birimleri kuruldu.

8) TÜBAKKOM Başkanı Sayın Nazan Moroğlu tarafından gönderilen Medeni Kanun Tasarısı - Aile Hukuku ve Gereke bölümü, üyelere gönderildi. Tasarı hakkındaki görüş ve önerilerini rapor halinde bildirmeleri istendi.

9) Medeni Kanun Tasarısına yapılan eleştiriye yanıt olarak 16.11.1999 tarihinde Basın açıklaması yapıldı.

10) 25.11.1999 tarihinde "25 Kasım Kadınlara yönelik Şiddete karşı Uluslararası Dayanışma Günü" dolayısıyla basın açıklaması yapıldı.

11) Medeni Kanun Tasarısı'na ilişkin görüş ve önerilerimizi içeren raporumuz TÜBAKKOM Başkanlığına sunuldu.

12) 8 Mart 2000 Dünya Kadınlar günü nedeniyle basın açıklaması yapılarak yerel televizyonlarda yayınlandı.

13) 8 Mart 2000 tarihinde Hukuk Komisyonu Başkanımız Av. Sevinç Göçüğünci, CHP İl ve İlçe Kadın Kollarının düzenlemiş olduğu etkinlikte "Türk Medeni Kanunu'nun Dünü ve bugünü" adlı konuşma yaptı.

KIRKLARELİ BAROSU KADIN HUKUKU KOMİSYONU

Baro Yönetim Kurulunun 2 Ağustos 1999 tarih ve 1999/17 sayılı kararıyla Kırklareli Kadın Hukuku Komisyonu kurulmuştur.

2) A- 4 Ekim 1999 tarihinde TMK'nın yürürlüğe girişinin 73. Yıl Dönümü nedeniyle Kırklareli Anadolu Meslek Lisesinde Av. Sema Yağdıran ve Av. Yasemen Şanlı'nın konuşmacı olarak katıldığı konferans düzenlenmiştir.

B- 29 Aralık 1999 tarihinde 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Yasa ile ilgili olarak Emniyet Müdürlüğü personeline hizmet içi eğitim semineri Sema Yağdıran tarafından verilmiştir.

C- 8 Mart 2000 tarihinde Dünya Kadınlar Günü dolayısıyla Edirne Soroptimist Klubünün daveti üzerine 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Yasa Av. Sema Yağdıran ve Av. Yasemen Şanlı tarafından tanıtılmıştır.

D- Komisyonumuza başvuran mağdur iki kadının başvurusu üzerine yasal müracaat yolları belirlenerek birisine adli müzaharetten boşanma davasına avukat tayin edilmiş, diğerine ise Sosyal Hizmetler İl Müdürlüğü ile irtibata geçilerek gerekli yardım sağlanmıştır.

TÜBAKKOM Yürütme Kurulu'nun basına bildirmek ve ilgili yerlere çekmek üzere göndermiş olduğu faksların gereği yerine getirilmiştir.

DIYARBAKIR BAROSU KADIN HAKLARI KOMİSYONU

Kadın hakları alanında çalışmalar, hukuki danışmanlık, hukuki yardım, bilimsel araştırma ve toplantılar yapmak amacıyla 7 Eylül 1999 tarihinde Kadın Hakları Komisyonu kurulmuştur. İletişim ve işbirliği içinde çalışmalar yapmak dileğiyle.

ZONGULDAK BAROSU KADIN HAKLARI KOMİSYONU

Zonguldak Barosu nezdinde Komisyonları oluşturulması 8.5.1997 tarihinde alınan kararla yaşama geçirilmiştir.

1)Baronun Kadın hakları Komisyonu olarak, demokratik kitle örgütleriyle bütünleşme sağlanmıştır. 27.10.1999 tarihinde yapılan toplantıda, Zonguldak İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü ile "Kadın Danışma" kurulmasına ilişkin çalışmaların başlatılması kararı alınmıştır.

2) Baromuzun "Aile - Toplum Merkezi"ne başvuran sorunu olan kadınlara ücretsiz danışmanlık yapılması kabul edilmiş ve halkın bilgisine sunulmuştur.

3) Kadınları ilgilendiren konularda basın açıklaması, görsel yayınlar vasıtası ile halkın bilinçlenmesi sağlanmıştır.

4) ADD Başkanlığında oluşturulan Cumhuriyet Kadınları Platformunda 3 yıldır çalışmalar yapılmaktadır. Bu platform içinde 1998 yılında "irtica ve şeriat" konusunu, 1999 yılında "kadınların siyasetteki konumları" ve "Medeni Kanun Tasarısı" yoğun olarak işlenmiştir.

5) TÜBAKKOM'un işbirliğiyle, Medeni Kanun Değişikliği konusunu gündemde tutmak ve Meclis'te öncelikle görüşülmesini sağlayabilmek amacıyla ilimiz milletvekillerine faksler çekilmiştir.

İSTANBUL BAROSU KADIN HAKLARI KOMİSYONU

Kadın Hakları Komisyonu, Ocak 1999 - Ekim 2000 Dönemine ilişkin çalışma programını 15 Ocak 1999 tarihinde Baro Yönetim Kurulu'na iletmiştir. Komisyon, bu program çerçevesinde 8 Mart 1995 tarihinde kuruluşundan beri yürüttüğü "kadınların yasal sorunlarına ilişkin ücretsiz danışmanlık hizmeti, kadınların yasal hakları konusunda bilgilendirilmesi" ve yasalarda kadın erkek eşitliğine aykırı hükümlerin değiştirilmesini sağlamak için diğer Kadın Kuruluşları ve ilgili Devlet Bakanlığı ile işbirliği içinde çalışmalarını sürdürmüştür.

Danışmanlık Hizmeti: Komisyon'a başvuran kadınların %55'i boşanma aşamasında ve sonrasında haklarının ne olduğu sormuşlardır. Mal ayrılığı rejiminin kadınlar aleyhine sonuç doğurduğu her olayda bir kez daha açıkça görülmüştür. Bu bakımdan Medeni Kanun Tasarısı'nın bir an önce yasalaşması gereği çeşitli toplantılarda her fırsatta dile getirilmiştir.

Kadınların % 40'ı aile içi şiddet konusunda başvurmuş olup kendilerine Ailenin Korunmasına Dair Kanun'da tanınan haklar anlatılmış ve takip aşamasında yardımcı olunmuştur. Yasanın ilk uygulamalarından biri Komisyonumuz tarafından yapılmış olup, öncelikle yasanın tanıtılması ve bu konuda yazılı bilginin mahkemelere gönderilmesi gereği Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığına bildirilmiştir. Bakanlığın bastıracağı kitapçığın yaygınlaştırılmasına yardımcı olunmuştur.

Başvuruda bulunan kadınların % 5'i ise velayet, nafaka, soyadı ve miras konularındaki sorunlarını dile getirmişlerdir.

Başvuruda bulunan kadınların yaş ortalaması 40 yaş çevresinde olup, yüksek eğitimli olanların az sayıda olduğu, daha çok ilköğretim ya da ortaokul mezunlarının danıştığı görülmüştür. Çalışma dönemi sonunda bu konuda ayrıntılı bir Rapor hazırlanacaktır.

Yasal Haklar Eğitimi: Bu etkinlik iki yönlü yapılmıştır. Kadın Kuruluşları yasal haklar, yasalarda yapılan değişiklikler, uluslararası hukukta yaşanan gelişmeler ve Medeni Kanun Tasarısı konusunda bilgilendirilmişlerdir. Diğer yandan, Kadın kuruluşlarının gecekondü bölgelerindeki kadınlara yönelik projelerinde yasal haklar eğitimi konusunda destek verilmiştir.

İstanbul Kadın Kuruluşları Birliği ile birlikte 17 Şubat; 8 Mart; 4 Ekim ve 5 Aralık'larda ortak etkinlik yapılmaktadır. Komisyonumuz, İKKB'nin kuruluşundan itibaren Yürütme Kurulunda etkin bir biçimde yer almıştır.

Baroların Kadın Hakları Komisyonları ile iletişimin ve işbirliğinin sağlanması, TÜBAKKOM'un Kuruluşu:

İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu'nun çağrısı üzerine 20 Mart 1999 tarihinde İstanbul'da toplanan Baro'ların temsilcileri, Barolar arasında bir ağ kurulmasına ve henüz Kadın Komisyonu kurulmamış olan Barolarda söz konusu komisyonların kurulmasının sağlanmasına karar verdiler. O tarihte dört Baro'da Kadın hakları Komisyonu mevcuttu. Barolar Birliği'nin iletişim konusundaki desteği ile bugün 29 Baro'da Kadın Hakları Komisyonu'nun kurulmuş olması, Komisyonumuzun başlatmış olduğu girişimin başarılı olduğunu göstermektedir. Bu ağ daha sonra TÜBAKKOM (Türkiye Barolar Birliği Kadın Hukuku Komisyonu) adı altında kurumsallaşmıştır. Dönüşümlü yapılacak olan Koordinasyon kuruluna ilk yıl için İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu olarak seçilmiştir. (Amaçları ve işleyişi konusunda Ek 2,3,4).

Komisyonumuz, 30 Aralık 1999 tarihinde TBMM Başkanlığı'na sevk edilen Medeni Kanun Tasarısı'nın Aile Hukuku ve Gerekçesi Bölümünü kendi olanaklarıyla çoğaltarak dosya halinde diğer Baroların Kadın Hakları Komisyonlarına iletmış ve herbirinden Tasarı ile ilgili görüşlerini isteyerek Tasarı'ya ilişkin bir TÜBAKKOM Raporu hazırlamayı kararlaştırmıştır. 17 Şubat 2000 tarihinde bu raporu kamuoyuna açıklamayı, ilgili kurum ve kuruluşlara göndermeyi planlamıştır.

Kitaplık Oluşturulması: Kadın hakları konusunda yapılan araştırma ve incelemeleri içeren kitap ve dergilerin toplanılmasına başlanmış ve temel kaynak sayılacak çok sayıda kitap Baro İdaresine teslim edilmiştir (Ek 5).

Komisyon'un diğer çalışmaları:

Kadın Hakları Komisyonu, Kosova'lı kadınlara ve Avcılar'da depremzedelere İstanbul Kadın Kuruluşları Birliği çerçevesinde destek vermiştir.

17 Şubat 1999 ve 4 Ekim 1999 tarihlerinde Medeni Kanun ve Tasarı konusunda Basın Toplantısı yapılmıştır.

27-28 Kasım 1999 tarihlerinde Mor Çatı Vakfı'nın düzenlediği "Kadına Yönelik Şiddet" konulu toplantıya Komisyonu temsilen bir üyemiz katılmıştır.

27 Kasım 1999 tarihinde Türk Hukukçu Kadınlar Derneği ile birlikte Adalet Bakanı'nın da konuşmacı olduğu bir Panel düzenlenmiştir.

Özetle yukarıda verdiğimiz bilgiler Komisyon'un bir yıl içinde yapabildikleridir.

Ekim 2000 tarihine kadar, Komisyonun yapmayı planladığı en başta gelen konu "Medeni Kanun Tasarısı" ve Tasarı'nın mal rejimleri ve diğer yenilikleri konusunda kamuoyunu bilgilendirmektir. Komisyon, Tasarı'nın yasalaşması için yoğun bir "Tasarı'yı Destekliyoruz Kampanyası" başlatmayı Baro Yönetimi ile görüşecektir.

8 Mart 2000 günü Komisyonun "Kuruluşunun Altıncı Yılı"nda bir Basın Toplantısı düzenlenmiş ve yaptıklarımız+yapacaklarımız anlatılmıştır.

**b) 20 Mart 1999 tarihli İstanbul Toplantısında
Baro Temsilcilerinin Sundukları Raporlar**

İSTANBUL BAROSU KADIN HAKLARI KOMİSYONU

Konu: Demokratikleşme Yolunda Yasalarda Kadın Erkek Eşitliği ve Uygulamada Karşılaşılan Aksaklıklar.

İstanbul Barosu Kadın Hakları Komisyonu tarafından düzenlenen ve diğer Barolardan gelen temsilcilerin katılımı ile yapılacak 20 Mart 1999 günlü toplantıda sunulacak Taslak Raporda, başta Medeni Kanun olmak üzere diğer Kanunlarda yapılması istenen değişikliklere ve uygulamada karşılaşılan aksaklıklara ve çözüm önerilerine özetle yer verilmiştir.

Günümüzde insan haklarının evrensel temel bir değer olarak önem kazandığı ve yerleşip kurumsallaştığı ülkelerde kadınlar sosyal, ekonomik, siyasal yaşama katılmakta ve tüm haklardan erkeklerle eşit şekilde yararlanmaktadırlar. Ancak, demokratik hukuk devleti olan ülkemiz açısından bakıldığında, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşu ile ulaşılması amaçlanan kadın erkek eşitliğine ve demokrasiyi tam anlamıyla yerleştirmek hedefine ne yazık ki hala ulaşılammış olduğu görülmektedir. Bugün bile hukuk devrimini simgeleyen Medeni Kanun başta olmak üzere bazı yasalarımızda çağımızın eşitlik anlayışıyla bağdaşmayan hükümler yer almaktadır. Ayrıca, kadınlarımızın birçoğu da toplumsal nedenlerle yasaların kendilerine verdiği hakları tam olarak kullanamamaktadırlar. Bu bakımdan, biz hukukçulara düşen iki görev vardır. Bir yandan yasalarda var olan haklar konusunda kamuoyunu bilgilendirirken, aynı zamanda yasaların günün ihtiyaçlarına cevap verir hale getirilmesi için çalışmalar yapmaktır.

Bu yazıda, hem Anayasa'nın 10. maddesindeki *kanun önünde eşitlik* ilkesi ve hem de ülkemizin onayladığı başta Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi olmak üzere Uluslararası Sözleşmelerden doğan taahhütleri gözönünde tutularak, Medeni Kanun'da, Ceza Kanunu'nda ve İş Kanunu'nda yapılması önerilen hükümlere kısaca değinilecektir.

Bilindiği gibi, Medeni Kanun ve Ceza Kanunu Tasarıları tamamlanmış ve TBMM gündemine getirilmiştir. Ancak ülkemizdeki siyasi istikrarsızlık nedeniyle bu Tasarılar bir türlü yasalaşamamaktadır. 18 Nisan seçimlerinden sonra kurulacak olan Hükümetin demokratikleşme çalışmalarına önem vermesini ve şu anda kadük olan Tasarıların tekrar canlandırılmasını diliyoruz.

1030 maddeden oluşan Tasarı'da, Medeni Kanun'un madde numaralarına bağlı kalınmamıştır. Bu nedenle Tasarıda yapılan değişiklikleri karşılaştırmalı olarak izlemek hayli zor olmaktadır. Tasarı bu şekilde yasalaştığında özellikle uygulamacılar açısından bu zorluk daha fazla hissedilecektir. 17 Şubat 1998 tarihinde kamuoyuna açıklanmış olan Medeni Kanun Tasarısı'nın Aile Hukuku Bölümünde kadın erkek eşitliğinin büyük çapta sağlandığı, maddelerin eşlerin eşit haklara sahip olmaları ilkesine dayandığı görülmektedir. Tasarının 196. maddesinde yer alan hükümde, yürürlükteki Medeni Kanun'da gözardı edilmiş olan kadının ev içi emeğinin, çocuklara bakmasının da bir ekonomik değeri olduğu kabul

edilmiştir. Bazı maddeler yine de istenilen açıklıkta yazılmamıştır. Bu nedenle, Tasarı'nın açıklanması üzerine Barolar, Kadın Kuruluşları, ilgili kişi ve kurumlar görüşlerini Kadından Sorumlu Devlet Bakanlığına ve Adalet Bakanlığına bildirmişlerdir. Bu görüşler dikkate alınarak Tasarı'da bazı değişikliklerin yapılmış olması memnuniyet vericidir. Örneğin ilk açıklandığı şeklinde Tasarı 192. md: “Eşlerden biri meslek ve iş seçiminde ve bunların yürütülmesinde diğer eşin ve ailenin huzurunu gözönünde tutar” hükmünü içermekteydi. Madde bu şekliyle Medeni Kanun'un 1990 yılında Anayasa Mahkemesince iptal edilmiş olan kadının çalışabilmesi için kocasının iznini gerekli kılan 159. maddesini çağrıştırır nitelikteydi. Nitekim gelen tepkiler üzerine Tasarı'nın bu maddesi “Eşlerden biri meslek ve iş seçiminde diğerinin iznini almak zorunda değildir” şeklinde değiştirilmiştir.

Medeni Kanun'un kadın erkek eşitliğine aykırı maddelerinde yapılmasını önerdiğimiz değişiklikler özetle:

*MK. 21. md: Ana babanın ikametgahı velayetleri altındaki çocuğun ve mahkemenin bulunduğu yer vesayet altındaki kimsenin ikametgahı addolunur.

*MK. 88. md: Erkek ve kadın 18 yaşını doldurmadıkça evlenemezler. Olağanüstü koşullarda 16 yaşın doldurulması halinde yargıç evliliğe izin verebilir.

*MK. 152. md: (Koca birliğin reSIDIR, hükmü yürürlükten kaldırılacak)

Eşler oturacakları konutu birlikte seçerler. Birliği beraberce yönetirler. Eşler birliğin giderlerine güçleri oranında emek ve mal varlıkları ile katılırlar.

*MK. 153.md: Eşler evlendirme memuruna yapacakları yazılı bildirim ile aile adı olarak erkeğin ya da kadının doğumla aldığı soyadını seçebilirler. Soyadı aile adı olarak seçilmeyen eş doğumla kazandığı soyadını aile adının önünde taşır. Eşler böyle bir bildirimde bulunmamışlarsa kadın kocasının soyadını alır, bu durumda kadın doğumla aldığı soyadını kaybetmez ve kocasının soyadının önünde taşır.

*MK. 153/2. md: Eşler evlilik birliğinin mutluluğunu elbirliğiyle sağlamak ve çocukların bakımına, eğitim ve gözetimine beraberce özen göstermekle yükümlüdürler.

*MK. 154, 155, 156, 157 ve 158. maddelerde evlilik birliğinin temsili konusunda karı ve kocaya farklı yetkiler veren, temsil yetkisinin kullanılmasından dolayı üçüncü kişilere sorumluluğun yer aldığı, temsil yetkisinin kaldırılması ve sınırlandırılmasına ilişkin maddeler “eşlerden biri” ibaresiyle başlamalı ve eşlerin eşit haklara sahip olmaları ilkesine uygun değiştirilmelidir. Örneğin; “Eşlerden her biri ortak yaşamın devamı süresince evlilik birliğini temsil eder”; “Birliği temsil yetkisinin kullanıldığı hallerde, eşler üçüncü kişilere karşı müteselsilen sorumlu olurlar” şeklinde düzenlenmelidir.

*MK. 160. md: Eşlerden her biri kanunda aksine hüküm bulunmadıkça diğer eşle ve üçüncü kişilerle her türlü hukuki işlemi yapabilir.

*MK. 163. md: Eşlerden biri aileye karşı bakma yükümlülüğünü yerine getirmezse, hakim onun borçlularına, ödemeyi tamamen veya kısmen diğer eşe yapmaları konusunda karar verebilir.

*MK. 170 vd. maddeler açısından: Halen yürürlükteki yasal mal rejimi olan “mal ayrılığı”, evlilik birliğinin boşanma veya diğer nedenlerle sona ermesinde çoğunlukla kadınların mağduriyetine yol açmaktadır. Bu nedenle, Komisyonumuz yasal mal rejiminin prensip olarak paylaşımının kolaylığı da göz önüne alınarak Tasarı’da yer alan “Paylaşmalı Mal Ayrılığı” olarak kabul edilmesinden yanadır. Tasarının 218-229. maddeleri incelendiğinde, günümüzde genellikle kadının mağduriyetine yol açan “mal ayrılığı” sisteminden kaynaklanan olumsuzlukların büyük çapta ortadan kalktığı görülmektedir. Hatta ülkemizdeki sosyo-ekonomik koşullar gözönüne alındığında, diğer bir ifadeyle ailelerin büyük çoğunluğunun ancak oturacakları bir ev ya da kullandıkları bir araba sahibi olabildikleri dikkate alındığında, “paylaşmalı mal ayrılığı” sistemi evliliğin sona ermesi halinde büyük oranda mağduriyeti önleyecek niteliktedir.

*MK. 259.md: MK.153.maddede yapılacak değişiklik gözönüne alınarak değiştirilmelidir.

*MK. 263.md: Ana baba velayeti beraberce kullanırlar.

Yukarıda özetle değinildiği gibi Medeni Kanunda yer alan kadın erkek eşitliğine aykırı diğer maddeler de değiştirilmelidir.

Medeni Kanun Tasarısı halihazır şekliyle yasalaşırsa Aile Hukuku bölümünde çok sayıda maddesinde hakim müdahalesini gerektiren hususlar yer almaktadır. Hakime geniş takdir yetkisi tanınmış olması açısından uzman hakimlerin yer alacağı AİLE MAHKEMELERİNİN kurulması gerekli olmaktadır.

Ceza Kanunu’nda kadın erkek eşitliğine aykırı 440. ve 441. maddelerde yer alan *zina* suçu Anayasa Mahkemesince iptal edilerek suç olmaktan çıkmıştır.

Ceza Kanunu Tasarısında cinsiyete dayalı ayrımcılık içeren hükümlerin hala yer almakta olduğu görülmektedir. Bu durum demokratik hukuk devletinin temel özelliği olan kişiler arasında eşitlik ve ayrımcılık yasağı ilkelerine ters düşmektedir. Suç eğer kadına karşı işlenmişse, yürürlükte olan Ceza Kanunu’nda olduğu gibi, kişi geri plana itilmekte ve suç topluma karşı işlenmiş sayılmaktadır.

* Tasarı’nın 4. maddesinin 3. bendinde yer alan tanımda “..kadın deyiminden

kadın ve kızlar anlaşılır..” denilmesi, kadınlar arasında bir ayrımcılığa yol açmakta ve zaten 315. ve 326. maddelerde açık bir şekilde bu farklılığa yer verildiği için aynı zamanda bu şekilde bir açıklamaya da gerek kalmamaktadır.

* Tasarı’nın Altıncı Kısımında *Topluma Karşı Suçların* Altıncı Bölümünde yer alan *Cinsel Özgürlüğe Karşı Suçlar*, aslında kadına karşı işlenen suçlardır.

Bu suçların “*Kişilere Karşı Suçlar*” başlığını taşıyan Birinci Kısımda yer alması

doğru olacaktır. Ceza Kanunu Tasarısı bir yandan insanı, insan onurunu ön planda tutarken, diğer yandan suç kadına karşı işlendiğinde kadını geri plana itmesi çelişkisi görölmektedir.

* Kadınlar arasında evli - bekar ayrımı yapılması ve Tasarının 324. maddesinde yer alan kadın kaçırma suçunda olduğu gibi farklı cezalar verilmesi Anayasal eşitlik ilkesine aykırıdır. Bilindiği gibi, Ceza Kanunu 438. maddesi kadınlar arasında ayrımcılık içermesi nedeniyle 21.11.1990 tarihinde 3679 sayılı Kanunla yürürlükten kaldırılmıştı.

Tasarının 136. maddesinde yer alan yeni doğan evlilik dışı çocuğu öldürme halinde kadına tanınan ceza indiriminin kaldırılması doğru olacaktır. Aslında madde gerekçesinde de, artık 19. yüzyılın telakkilerinin değişmiş olduğuna ve ceza indiriminin uygun olmadığına yer verilmiştir.

4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Yasa aile içi şiddeti önleyici önemli bir gelişmedir. Ancak bu yasanın amacına uygun uygulanabilmesi için, olay savcılığa intikal ettiğinde, derhal işlemlerin yapılması ve mahkemeye sevk edilmesi gereklidir. Ayrıca şiddet uygulayana psikolojik tedavi yapılacak merkezlerin de oluşturulması önem taşımaktadır.

İş Kanunu'nda yer alan bazı kuralların kadınların çalışma yaşamına katılmada birer engel oluşturduğu görölmektedir. Zaten kadınlarımızın çalışma yaşamına erkeklerle eşit oranlarda katılmadığı gerçeği dikkate alındığında, bu kuralları acilen değiştirilmesi gerekmektedir.

İş Kanunu'nun 70. maddesi ile Devlet Memurlar Kanunu'nun 104/A maddesi, hatta Basın İş Kanunu'nun 16.maddesi gebelik ve doğum izinleri için farklı süreler tanımaktadır. Bu süreler aslında yeterli olmayıp, sadece kadın açısından söz konusudur. Bu konuda hazırlanmış olan Tasarı Meclis'te gündeme alınmak için beklemektedir. Doğum sonrası eğer anne çalışacaksa, babanın ücretsiz izin kullanmasına olanak sağlanmalıdır.

İş Kanunu'nun 17. maddesi işverenin, işçinin doğum ve gebelik halinde hizmet aktini ihbarsız olarak feshetmesine imkan tanımıştır. Bu maddede olduğu gibi Yasalarda kadınla ilgili birçok kuralda; *kadın ile erkek arasındaki biyolojik farklılığın, zaman içinde giderek toplumsal farklılığa dönüştürölüp, cinslerarası eşitsizliğin meşru gerekçesi yapıldığı ve erkeğin kadına nazaran daha üstün konumda olmasına, daha ayrıcalıklı haklara sahip olmasına yol açtığı görölmektedir.* Hukukumuz açısından yoğun çalışmalar yapıldığı halde, köklü bir demokratikleşme ve eşitlik politikası halen yerleştirememiştir.

Batı Hukuklarında 1950'li yıllardan itibaren uygulanmakta olan kadın erkek eşitliğine yer veren kurallar gözönünde tutularak, günümüz koşullarına uygun olarak yasal değişikliklerin yapılması artık kaçınılmaz olmuştur.

Uygulamada karşılaşılan aksaklıklara, yargılama sürecindeki ağır işleyişe çözüm bulunsa dahi, günün koşullarında ortaya çıkan gereksinimler karşılayamaz hale gelen yasalarla, adaletli çözüme ulaşmak yine de mümkün olamayacaktır.

Yasalarla ilgili çalışmaların yapılacağı ve sonuçlandırılacağı yer olan Parlamento'ya, siyasetteki tıkanmanın yansıması olduğu görülmektedir. Bu nedenle de yasalarda köklü değişiklikler yapılamamaktadır.

Türkiye Baroları Kadın Hakları Komisyonları Ağı'nın kurulması ve etkin bir şekilde çalışması ile, ülke genelinde bir baskı grubu olarak, başta Medeni Kanun olmak üzere diğer yasalarda köklü değişimin sağlanabilmesi açısından etkili olabilmesini dileriz.

9.T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları

Genel Müdürlüğü'nün talebi üzerine

TÜBAKKOM tarafından Çeşitli Konularda

Verilen Görüşler

8

Şubat 2000
T.C. Başbakanlık
Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'ne

Kadın Erkek Eşitliği Ombudsman'ı Kurulmasına ilişkin gönderilen Bilgi Notu çerçevesinde konuyla ilgili TÜBAKKOM'un görüşüne aşağıda özetle yer verilmiştir.

1) Terminolojiye İlişkin Olarak:

Öncelikle Ombudsman (Ombudsperson) yerine Türkçe karşılığını kullanmalıyız. Tasarı'da "Yurttaş Sözcülüğü" kullanılmıştır. Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planında bu kurumun Türkiye'de kurulması öngörülmüş ve orada "kamu denetçisi" terimine yer verilmiştir. Birçok ülkede kurulmuş olan bu kurum için "kamu hakemi", "halkın avukatı", "halkın savunucusu", "halkın sözcüsü" gibi farklı terimler kullanılmaktadır.

Bu kurumun amacı ve işlevi gözönünde tutulduğunda "Yurttaş Sözcüsü" veya "Halkın Sözcüsü" teriminin kabul edilebilir olduğu görüşündeyiz.

2) Tanımı ve Amacı:

Yurttaş Sözcüleri, idarenin eylem ve işlemlerinin hukuka uygun, verimli, düzenli ve kaliteli olarak yürütülmesini denetleyen, ancak bu denetim sonunda idareye sadece öneride bulunabilen, yaptırım gücü olmayan, Parlamento ya da Devlet Başkanı tarafından atanan tarafsız kişilerdir.

Yurttaş Sözcülüğü'nün ana amacı, idarenin eylem ve işlemlerine ilişkin denetimin, yargısal denetim usullerine tabi olmaksızın, kısa zamanda sonuç alınabilecek ve vatandaşa herhangi bir mali yük getirmeyecek şekilde yerine getirilmesidir. Bu denetim sonunda, hukuki bir yaptırım söz konusu olmayıp, öneri niteliğini taşıyan kararlar açıklanacaktır. Bu kurumun yapacağı öneriler, kamuoyunu harekete geçirmede etkili olacaktır. Dolayısıyla Yurttaş Sözcüsü'nün başarılı olabilmesi, onun yapacağı açıklamaların kamuoyunda yankı bulmasına bağlıdır. Bu bakımdan da gönüllü kuruluşlara ve basına büyük görevler düşmektedir. Yurttaş Sözcüsü, idareye daha iyi, daha uygun çözümler için sadece öneride bulunmaktadır, bunların yargı kararı niteliği yoktur.

Yasa Tasarısı'na İlişkin Önerilerimiz:

* Adalet Bakanlığında hazırlanmakta olan Tasarı'dan ayrı Kadın Erkek Eşitliği Yurttaş Sözcülüğü konusunda ayrı bir Yasa Tasarısı hazırlanması ve bunların yasalaşması, henüz "KSSGM ile ilgili Teşkilat Yasasının" bile çıkarılmadığı gözönüne alındığında, son derece zordur.

Aynı Tasarı'da biri Kadın Erkek Eşitliği olmak üzere iki Yurttaş Sözcülüğü'ne yer verilmesine de olumlu destek bulma şansı yok denecek kadar azdır.

Bu nedenle, Yurttaş Sözcüsü'nün, biri Kadın Erkek Eşitliği Yurttaş Sözcüsü Yardımcısı olmak üzere en çok on sözcü yardımcısı seçmesi kuralına Tasarı'da yer verilmesini sağlanması daha kolay olabilir. İlgili maddede, yardımcılarının konularında *uzman* olmaları ve Yurttaş Sözcülüğü seçiminde aranan nitelikleri taşımaları koşulu getirilmelidir;örneğin hukuk fakültesi mezunu ve 45-65 yaşları arasında olmak.

Bu temel ilkelerin mutlaka Kanunda yer alması sağlanmalıdır. Öte yandan, kurumun illerde ya da bölgelerde örgütlenmesi ve çalışma programına ilişkin hususlar gibi ayrıntılar tüzük, yönetmelik veya kurumun tebliğleriyle düzenlenebilir. Ancak, özellikle kadın erkek eşitliği sözcü yardımcılığı seçiminde dikkate alınması zorunlu kriterlere *mutlaka yasada* yer verilmelidir.

* Görev süresi 5 (veya 6) yıldan uzun olmamalıdır.

* Şikayet sahiplerinin hızlı ve kolay ulaşabilmesi için her coğrafi bölgede bir yurttaş sözcülüğü bürosu olmalıdır.

* Yurttaş Sözcüsünün görev ve yetkisi ilk aşamada sadece idarenin eylem ve işlemleriyle mi sınırlandırılmalı yoksa özel sektör ve diğer kuruluşları da içermeli midir? Bu konu tartışılabilir. Ancak ilk aşamada çok geniş yetki verilmesi kurumun başarılı olabilme şansını azaltacaktır. Bu açıdan Tasarı'daki gibi sınırlı tutulmalıdır.

* Eşitlik Çerçeve Yasası, Kadın Erkek Eşitliği Yurttaş Sözcüsünün başarılı olmasını kolaylaştırabilecektir, ancak zorunlu değildir. Zaten söz konusu yasanın TBMM de kabul edilmesi de kolay olmayacaktır.

Öneri:

Kadın Erkek Eşitliği Yurttaş Sözcülüğü örgütlenme modeli ve çalışma programı belirlenerek örnek bir çalışma başlatmak üzere pilot bir uygulama yapılabilir.

Saygılarımızla TÜBAKKOM Koordinasyon Grubu.

T.C. BAŞBAKANLIK
Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü'ne

Konu : Ek İhtiyari Protokol hakkında

TÜBAKKOM'un görüşü

İlgi : B.02.1.KSS.0.76/42/63

TÜBAKKOM Koordinasyon Grubu, Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımlığın Kaldırılması Sözleşmesi'nin daha etkin şekilde uygulanmasını sağlamak amacıyla Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 6 Ekim 1999 tarihli oturumunda onaylanarak, Sözleşme'ye taraf devletlerin imzasına açılan ve 10 Aralık 1999 tarihi itibarıyla 23 ülkenin imzaladığı İhtiyari Protokol'ü Türkiye'nin de bir an önce imzalamasının doğru olacağı görüşündedir.

Ancak, Sözleşme'ye konulan çekincelerin kaldırılmasına rağmen Medeni Kanun Tasarı'nın henüz yasalaşmadığı ve diğer yasalarda ve toplumsal yaşamda kadın erkek eşitliğine aykırılıkların sürdüğü bir ortamda Ek İhtiyari Protokol'ün onaylanmasının ne derece doğru olacağı tartışılabilir.

Öte yandan, Amerika Birleşik Devletleri'nin Sözleşme'yi sadece imzalamış ancak bugün bile halen onaylamamış olduğu gözönüne alındığında; *İhtiyari Protokol'ün ülkemizce onaylanması aşamasında da, Komite'nin "Sözleşmede yer alan hakların ihlal edildiği iddiasıyla yapılan başvurular hakkında inceleme, araştırma prosedürüne ilişkin" Protokol'ün 8. maddesinde ve "araştırma sonucu alınan tedbirlerin ayrıntılarının Ülke Raporu'nda belirtilmesine ilişkin" 9. maddesinde düzenlenen yetkisinin tanınmadığına dair beyanda bulunmanın yerinde olacağı görüşündeyiz.* Çünkü, önemli olan öncelikle insan hakları ve kadının insan hakları konusunda bütün eksiklikleri tamamlamamızdır. Saygılarımızla. TÜBAKKOM Koordinasyon Grubu.

E K L E R

1. BM KADINLARA KARŞI HER TÜRLÜ AYRIMCILIĞIN ÖNLENMESİ SÖZLEŞMESİ

Kabul Tarihi: 18 Aralık 1979, Yürürlük Tarihi : 3 Eylül 1981

Bu Sözleşmeye taraf olan Devletler,

Birleşmiş Milletler Yasasının temel insan haklarına, insan onur ve değerine ve erkeklerle kadınların eşit haklara sahip olmaları gerektiğine inancı yeniden onayladıklarını **kaydederek;**

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin, insanlara karşı ayrımcılığın kabul edilemezliği ilkesini benimsediğini ve tüm insanların özgür doğduklarını ve eşit onur ve haklara sahip olduklarını ve bu Bildirgede böylece öne sürülen tüm hak ve özgürlüklerin cinsiyete dayalı olanlar dahil hiçbir ayrıma tabi kılınmaksızın herkes tarafından kullanılabileceğini **kaydederek;**

İnsan Hakları Sözleşmelerine Taraf Devletlerin, kadınlarla erkeklerin tüm ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve siyasi haklardan eşit olarak yararlanmalarını sağlamak yükümlülüğü bulunduğunu **kaydederek;**

Birleşmiş Milletler ve ona bağlı uzman kuruluşların gözetiminde kabul edilmiş ve erkeklerle kadınların eşitliğini sağlamaya çalışan uluslararası sözleşmeleri göz önünde **tutarak;**

Ayrıca Birleşmiş Milletler ve ona bağlı uzman örgütlerin kabul ettikleri erkek ve kadınların haklarının eşitliğini sağlamayı amaçlayan kararlar bildiri ve önerileri de **dikkate alarak;**

Ancak, bu çeşitli belgelere rağmen kadınlara karşı ayrımcılığın hâlâ devam etmekte olduğundan **endişe duyarak;**

Kadınlara karşı ayrımcılığın, hak eşitliği ve insan şeref ve onuruna saygı ilkelerini ihlâl ettiğini, kadınların erkeklerle eşit olarak ülkelerinin siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamına katılmalarını engellediğini, toplumun ve ailenin refahının artmasına engel oluşturduğunu ve kadınların ülkeleri ve insanlık hizmetinde kullanabilecekleri olanaklarını geliştirmelerini zorlaştıracağını **kaydederek;**

Yoksulluk durumlarında kadınların yiyecek, sağlık, eğitim, öğretim ve iş bulma ve sair ihtiyaçlarının karşılanması bakımından en az olanağa sahip olduklarından **endişe duyarak;**

Eşitlik ve adalete dayalı yeni uluslararası ekonomik düzenin kurulmasının, kadınlarla erkekler arasındaki eşitliği sağlamak için önemli bir aşama oluşturacağına **inanarak;**

Apartheid'in, ırkçılığın her şeklinin, ırk ayırımının, sömürgeciliğin, saldırganlığın, yabancı devlet işgal ve egemenliğinin ve ülkelerin iç işlerine karışmanın ortadan kaldırılmasının, erkeklerle kadınların eşit haklardan yararlanmaları için gerekli olduğunu önemle **vurgulayarak;**

Uluslararası barış ve güvenliğin kuvvetlendirilmesinin, uluslararası gerilimin azaltılmasının, sosyal ve ekonomik sistemlerine bakılmaksızın bütün ülkeler arasında karşılıklı işbirliğinin, genel ve tam silâhsızlanmanın ve özellikle sıkı ve etkili bir uluslararası denetim altında nükleer silâhsızlanmanın, ülkeler arasındaki ilişkilerde, adalet, eşitlik ve karşılıklı yarar ilkelerinin kabulünün ve yabancı ve sömürge yönetimi veya yabancı

işgali altında bulunan yerlerdeki halkların kendi kaderlerini belirleme ve bağımsızlık elde etme hakları kadar ulusal egemenlik ve toprak bütünlüklerine saygının gerçekleşmesinin, sosyal gelişme ve kalkınmaya ve bunun bir sonucu olarak da, erkeklerle kadınlar arasında tam bir eşitliğin elde edilmesine katkıda bulunacağını **kabul ederek;**

Bir ülkenin tam ve eksiksiz kalkınmasının, dünyada refahın ve barışın elde edilmesinin, kadınların erkeklerle eşit koşullarda her alanda azami katkılarını gerektirdiğine **inanarak;**

Kadınların ailenin refahına ve toplumun kalkınmasına yaptıkları büyük katkının henüz tam olarak algılanmadığını, analığın sosyal önemini ve ana ve babanın aile içinde ve çocukların büyüülmesindeki rollerini göz önünde bulundurarak ve kadınların nesillerin üremesindeki önemli rolünün aile içinde ayırma neden olmaması gerektiğini, nitekim çocukların yetiştirilmelerinin kadın ve erkek ile toplumun tamamının sorumluluk paylaşmaları gerektirdiğini **unutmayarak;**

Erkeklerle kadınlar arasında tam bir eşitliğin gerçekleşmesi için, kadınlarla erkeklerin toplumdaki geleneksel rollerinde bir değişiklik gereğinin **bilincine vararak;**

Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Bildirgesinde yer alan ilkeleri uygulamaya ve bu amaçla ayrımcılığın her tür ve görüntüsünün ortadan kaldırılması için gerekli önlemleri almaya **kararlı olarak,**

Aşağıdaki hususlarda **anlaşmışlardır:**

BÖLÜM I

MADDE 1.

İşbu Sözleşmeye göre, “kadınlara karşı ayırım” deyimini, kadınların medeni durumlarına bakılmaksızın ve kadın ile erkek eşitliğine dayalı olarak politik, ekonomik, sosyal, kültürel, medeni ve diğer alanlardaki insan haklarının ve temel özgürlüklerinin tanınmasını, kullanılmasını ve bunlardan yararlanılmasını engelleyen veya ortadan kaldıran veya bunu amaçlayan ve cinsiyete bağlı olarak yapılan herhangi bir ayırım, dışlama veya sınırlama anlamına gelecektir.

MADDE 2.

Taraf Devletler, kadınlara karşı her türlü ayırımı kınar, tüm uygun yollardan yararlanarak ve gecikmeksizin kadınlara karşı ayırımı ortadan kaldıracı bir politika izlemeyi kabul eder ve bu amaçla aşağıdaki hususları taahhüt ederler:

a- Kadın-erkek eşitliği ilkesini kendi ulusal anayasalarına ve diğer ilgili yasalara, henüz girmemişse dahil etmeyi ve yasalar ile ve diğer uygun yollarla bu ilkenin uygulanmasını sağlamayı,

b- Kadınlara karşı her türlü ayırımı yasaklayan ve gerekli yerlerde yaptırımları da kapsayan yasal ve diğer uygun önlemleri kabul etmeyi,

c- Kadın haklarının erkeklerle eşit olarak yasal açıdan korunmasını ve yetkili ulusal mahkemeler ve diğer kamu kuruluşları aracılığıyla kadınların her türlü ayırma karşı etkin korunmalarını sağlamayı,

d- Kadınlara karşı herhangi bir ayrımcı hareket yapılmasından veya uygulanmasından kaçınmayı ve kamu yetkilileri ile kuruluşlarının bu yükümlülüğe uyumlu olarak hareket etmelerini sağlamayı,

e- Herhangi bir kişi, kuruluş veya teşebbüsün kadınlara karşı ayırım yapmasını önlemek için bütün uygun önlemleri almayı,

f- Kadınlara karşı ayırımcılık oluşturan mevcut yasa, yönetmelik, âdet ve uygulamaları, değiştirmek veya feshetmek için yasal düzenlemeler de dahil gerekli bütün uygun önlemleri almayı,

g- Kadınlara karşı ayırımcılık oluşturan bütün ulusal cezaî hükümleri kaldırmayı.

MADDE 3.

Taraf Devletler, özellikle politik, sosyal, ekonomik ve kültürel sahalarda olmak üzere bütün alanlarda kadının tam gelişmesini ve ilerlemesini sağlamak, erkeklerle eşit olarak insan hakları ve temel özgürlüklerinden yararlanmalarını ve bu hakları kullanmalarını garanti etmek amacıyla, yasal düzenleme dahil bütün uygun önlemleri alacaklardır.

MADDE 4.

1. Kadın-erkek eşitliğini olgusal olarak (de facto) sağlamak ve hızlandırmak için taraf devletlerce alınacak geçici ve özel önlemler, işbu Sözleşmede belirtilen cinsten bir ayırım olarak düşünölmeyecek ve hiçbir şekilde eşitsizlik veya farklı standartların korunması sonucunu doğurmayacaktır. Fırsat ve uygulamada eşitlik hedeflerine ulaşıldığı zaman bu önlemlere son verilecektir.

2. Anneliğin korunması amacıyla işbu Sözleşmede belirtilenler dahil, Taraf Devletlerce alınacak özel önlemler, ayırımcı olarak nitelendirilmeyecektir.

MADDE 5.

Taraf Devletler aşağıdaki bütün uygun önlemleri alacaklardır :

a- Her iki cinsten birinin aşağılığı veya üstünlüğü fikrine veya kadın ile erkeğin kalıplaşmış rollerine dayalı önyargıların, geleneksel ve diğer bütün uygulamaların ortadan kaldırılmasını sağlamak amacıyla kadın ve erkeklerin sosyal ve kültürel davranış kalıplarını değiştirmek,

b- Anneliğin toplumsal bir işlev olarak anlaşılmasını ve çocukların yetiştirilmesi ve gelişiminde kadın ve erkeğin ortak sorumluluğunun tanınmasını öngören ve her durumda çocukların yararlarını her şeyden önce gözeten anlayışa dayanan bir aile eğitimini sağlamak,

MADDE 6.

Taraf Devletler, kadın ticareti ve fahişeliğin istismarının her şekliyle önlenmesi için yasama dahil gerekli bütün önlemleri alacaklardır.

BÖLÜM II

MADDE 7.

Taraf Devletler, ülkenin siyasal ve kamusal yaşamında, kadınlara karşı ayırımını önlemek için tüm önlemleri alacaklar ve özellikle kadınlara erkeklerle eşit şartlarla aşağıdaki hakları sağlayacaklardır :

a- Bütün seçimlerde ve halk oylamalarında oy kullanmak ve halk tarafından seçilen organlara seçilebilmek,

b- Hükümet politikasının hazırlanmasına ve uygulanmasına katılmak, kamu görevinde bulunabilmek ve hükümetin her kademesinde kamu görevleri üstlenmek,

c- Ülkenin kamusal ve siyasal yaşamı ile ilgili hükümet dışı kuruluşlara ve derneklere katılmak.

MADDE 8.

Taraf Devletler, kadınlara, erkeklerle eşit koşullarda ve hiçbir ayırım gözetmeksizin, hükümetlerini uluslararası düzeyde temsil etmek ve uluslararası kuruluşların etkinliklerine katılmak fırsatını sağlamak için gerekli bütün önlemleri alacaklardır.

MADDE 9.

1.Taraf Devletler, uyrukluğun kazanılmasında, değiştirilmesinde veya korunmasında kadınlara erkekler ile eşit haklar tanıyacaklar ve özellikle bir yabancıyla evlenmenin veya evlilik sırasında kocanın uyrukluğunu değiştirmesinin, kadının da otomatik olarak uyrukluğa değiştirmesine, uyruksuz kalmasına veya kocanın uyruğunu zorla almasına yol açmamasını sağlayacaklardır.

2.Taraf Devletler, çocukların tâbiyeti konusunda kadınlara erkeklerle eşit haklar sağlayacaklardır.

BÖLÜM III

MADDE 10.

Taraf Devletler, özellikle aşağıdaki konularda kadın-erkek eşitliği esasına dayanarak eğitimde erkeklerle eşit hakka sahip olmalarını sağlamak için kadınlara karşı ayırımı önleyen bütün uygun önlemleri alacaklardır :

a- Meslek ve sanat yönlendirilmesinde kırsal ve kentsel alanlarda bütün dallardaki eğitim kurumlarına girişte ve diploma almada okul öncesi, genel, teknik, mesleki ve yüksek teknik eğitimde ve her çeşit mesleki eğitimde eşit koşulların sağlanması,

b- Kadınların erkeklerle aynı ders programlarından yararlanmaları, aynı sınavlara katılmaları, aynı düzeyde nitelikleri olan eğitim görevlilerine, okul, bina, araç ve gereçlere sahip olmaları,

c- Kadın ve erkeğin rolleriyle ilgili kalıplaşmış kavramların eğitimin her şeklinden ve düzeyinden kaldırılması ve bu amaca ulaşılması için eğitim birliğinin ve diğer eğitim şekillerinin teşvik edilmesi, özellikle ders kitaplarının ve okul programlarının yeniden gözden geçirilmesi ve eğitim metodlarının bu amaca göre düzenlenmesi,

d- Burs ve diğer eğitim yardımlarından faydalanmaları için kadınlara erkeklerle eşit fırsatların tanınması,

e- Özellikle kadın ve erkekler arasında mevcut eğitim açığını en kısa zamanda kapatmaya yönelik yetişkin eğitimi ve işlevsel okuma-yazma öğretim programları dahil, sürekli eğitim programlarına katılabilmeleri için erkeklerle eşit fırsatların verilmesi,

f- Kız öğrencilerin okuldan ayrılma oranlarının düşürülmesi ve okuldan erken ayrılan kız ve kadınlar için eğitim programları düzenlenmesi,

g- Spor ve beden eğitimi etkinliklerine etkin olarak katılmaları için erkeklerle eşit fırsatlar tanınması,

h- Kadınların ailelerinin sağlık ve refahını sağlamaya yardım edecek, aile plânlaması bilgisi dahil özel eğitici bilgiyi edinmeleri.

MADDE 11.

1. Taraf Devletler, çalışma alanında kadınlara karşı ayırımı önlemek ve kadın-erkek eşitliği temeline dayanarak eşit haklar sağlamak için, özellikle aşağıda belirtilen konularda bütün uygun önlemleri alacaklardır :

a- Bütün insanların vazgeçilmez hakkı olan çalışma hakkı,

b- Çalışma alanında eşit seçim kriterleri uygulanması da dahil, erkeklerle eşit çalışma olanaklarına sahip olma hakkı,

c- Özgürce meslek ve iş seçme hakkı, terfi, iş güvenliği, hizmetin tüm koşul ve avantajlarından faydalanma hakkı, çıraklık, ileri mesleki eğitim ve bilgi yenileme eğitimi dahil mesleki eğitim ve mükerrer eğitim görme hakkı,

d- Sosyal yardımlar dahil eşit ücret hakkı, eşdeğerdeki işte ve işin cinsinin değerlendirilmesinde eşit işlem görme hakkı,

e- Ücretli izinle birlikte, özellikle emeklilik, işsizlik, hastalık, sakatlık ve yaşlılık ve diğer çalışmama hallerinde sosyal güvenlik hakkı,

f- Güvenli koşullar içinde çalışma hakkı ve sağlığın ve bu arada doğurganlığın korunması hakkı.

2. Evlilik ve analık sebebiyle kadınlara karşı olan ayırımı önlemek ve etkin çalışma hakkını sağlamak amacıyla, Taraf Devletler uygun önlemleri alacaklardır.

a- Hamilelik ve analık izni sebebiyle veya evliliğe bağlı olarak işten çıkarma ayırımını yasaklamak, bu ayırımı yapanları cezalandırmak,

b- Önceki iş, kıdem ve sosyal haklar kaybedilmeksizin, ücretli olarak analık izni veya benzeri sosyal içerikli tazminatlar vermek,

c- Özellikle çocuk bakımevleri ağının kurulması ve geliştirilmesi yoluyla anne ve babanın aile yükümlülüklerini, görev sorumlulukları ve kamu yaşamına katılma ile birleştirmeyi mümkün kılan destekleyici sosyal hizmetlerin sağlanmasını teşvik etmek,

d- Hamilelik süresince zararlı olduğu kanıtlanan işlerde kadınlara özel koruma sağlamak.

3. Bu maddede yer alan konulara ilişkin koruyucu yasalar bilimsel ve teknik bilgi ışığı altında dönem dönem yeniden gözden geçirilecek ve gerekirse değiştirilecek, kaldırılacak veya uzatılacaktır.

MADDE 12.

1. Taraf Devletler, aile plânlaması dahil sağlık bakım hizmetlerinden kadın ve erkeğin eşit olarak yararlanması için, sağlık bakımında kadınlara karşı ayırımı ortadan kaldıran bütün önlemleri alacaklardır.

2. Bu maddenin 1. paragrafında öngörülen hükümler saklı kalmak kaydıyla Taraf Devletler kadına hamilelik, lohusalık ve doğum sonrası dönemde gerekli hizmetleri sağlayacaklar, hamilelik ve emzirme sırasında yeterli beslenme ile birlikte, gerektiğinde parasız hizmet vereceklerdir.

MADDE 13.

Taraf Devletler kadınlara karşı ekonomik ve sosyal yaşamın diğer dallarında erkeklerle kadınların eşit olarak haklardan yararlanabilmelerini sağlayarak kadınlara karşı ayrımcılığın önlenmesi için gerekli önlemleri ve özellikle aşağıdaki önlemleri alacaklardır :

- a-** Aile zammı hakkı,
- b-** Banka kredisi, ipotek ve diğer mali krediler elde etme hakları,
- c-** Eğlence, spor ve kültürel hayatın tüm yönlerine katılma hakları.

MADDE 14.

1. Taraf Devletler, kırsal kesim kadınlarının karşılaştıkları özel sorunları ve ekonominin parasal olmayan sektöründeki çalışmaları dahil ailelerinin ekonomik bakımdan ayakta kalması için oynadıkları belirgin rolü göz önünde tutacak ve işbu Sözleşme hükümlerinin kırsal kesimdeki kadınlara uygulanmasını sağlamak için gerekli bütün önlemleri alacaklardır.

2. Taraf Devletler, kadın ve erkeklerin eşitliği ilkesine dayanarak, kırsal kalkınmaya katılmalarını ve bundan yararlanmalarını sağlamak için kırsal kesimdeki kadınlara karşı ayırımı ortadan kaldıran tüm uygun önlemleri alacaklar ve özellikle kırsal kesim kadınlarına aşağıdaki hakları sağlayacaklardır :

- a-** Her düzeydeki kalkınma plânlarının tartışılma ve uygulanmasına katılmak,
- b-** Aile plânlaması konusunda bilgi, danışma ve hizmetler de dahil olmak üzere yeterli sağlık hizmetlerinden yararlanmak,
- c-** Sosyal güvenlik programlarından doğrudan yararlanmak,
- d-** Teknik yeteneklerini geliştirmek amacıyla tüm toplumsal ve yaygın hizmetler ile birlikte işlevsel okuryazarlık dahil resmi ve gayri resmi eğitim ve öğretimin her türünden yararlanmak,
- e-** Ekonomik fırsatlardan kendi işinde çalışma veya tam istihdam yoluyla eşit olarak yararlanmak amacıyla kendi kendine yardım grupları ve kooperatifler oluşturmak,
- f-** Bütün toplumsal etkinliklere katılmak,
- g-** Toprak ve tarım reformunda ve bunun yanısıra yeniden iskân projelerinde eşit muamele ve tarımsal kredi ve borçlanma, pazarlama kolaylıkları ile uygun teknolojiden yararlanmak,
- h-** Özellikle konut, sağlık, elektrik ve su temini, ulaştırma ve haberleşme konularında yeterli yaşam standartlarından yararlanma haklarını sağlamak.

BÖLÜM IV

MADDE 15.

1. Taraf Devletler kadınlara, kanun önünde erkeklerle eşit haklar tanıyacaklardır.

2. Taraf Devletler medeni haklar bakımından kadınlara erkeklerinkine benzer hukuki ehliyet ve bu ehliyeti kullanmak için eşit fırsatlar tanıyacaklardır. Özellikle, kadınlara sözleşme yapmada ve mülk yönetiminde eşit haklar verecekler ve mahkemelerde davaların her aşamasında eşit muamele edeceklerdir.

3. Taraf Devletler, kadınların hukuki ehliyetlerini kısıtlamaya yönelik hukuki sonuç doğuran her çeşit sözleşmenin vesair özel işlemlerin tamamının geçersiz olduğunu kabul ederler.

4. Taraf Devletler, kadın ve erkeğe hukuki olarak ikametgâh seçme ve nakletmede eşit yasal hak tanıyacaklardır.

MADDE 16.

1. Taraf Devletler, kadınlara karşı evlilik ve aile ilişkileri konusunda ayırımı önlemek için gerekli bütün önlemleri alacaklar ve özellikle kadın-erkek eşitliği ilkesine dayanarak kadınlara aşağıdaki hakları sağlayacaklardır :

a- Evlenmede erkeklerle eşit hak,

b- Özgür olarak eş seçme ve özgürce kendi onayıyla evlenme hakkı,

c- Evlilik süresince ve evliliğin son bulmasında aynı hak ve sorumluluklar,

d- Medeni durumlarına bakılmaksızın, çocuklarla ilgili konularda ana ve babanın eşit hak ve sorumlulukları tanınacak, ancak her durumda çocukların yararı en ön plânda gözetilecektir.

e- Çocuk sayısına ve çocukların ne zaman dünyaya geleceklerine serbestçe ve sorumlulukla karar vermede ve bu hakları kullanabilmeleri için bilgi, eğitim ve diğer araçlardan yararlanmada eşit haklar.

f- Her durumda çocukların çıkarı en üst düzeyde tutularak ulusal yasalarda mevcut veli, vasi, kayyum olma ve evlât edinme veya benzeri kurumlarda eşit hak ve sorumluluklar.

g- Aile adı, meslek ve iş seçimi dahil karı ve koca için eşit kişisel haklar.

h- Ücret karşılığı olmaksızın veya bir bedel mukabilinde malın mülkiyeti, iktisabı, işletmesi, idaresi, yararlanılması ve elden çıkarılmasında eşlere de eşit haklar.

2. Çocuğun erken yaşta nişanlanması veya evlenmesinin hiçbir yasal etkisi olmayacak ve evlenme asgari yaşının belirlenmesi ve evlenmelerin resmi sicile kaydının zorunlu olması için yasa dahil gerekli tüm önlemler alınacaktır.

BÖLÜM V

MADDE 17.

1. İşbu Sözleşmenin uygulanmasındaki gelişmeleri gözden geçirmek amacıyla, Sözleşme yürürlüğe girdiği zaman 18, Sözleşmeye taraf 35 devletin onayı veya katılmasından sonra işbu Sözleşmenin kapsadığı konularda yüksek itibar ve ehliyete sahip 23 uzmandan oluşan, Kadınlara Karşı Ayırımın Ortadan Kaldırılması Komitesi (bundan böyle Komite diye anılacaktır) kurulacaktır. Uzmanlar, Taraf Devletlerce kendi vatandaşları arasından seçilecek ve kendi şahısları namına hareket edecekler, seçimlerde dengeli coğrafi dağılım ve belli başlı hukuki sistemlerle birlikte farklı uygarlıkların temsili de gözönüne alınacaktır.

2. Komite üyeleri Taraf Devletlerin aday listesinden gizli oy ile seçilecektir. Her Taraf Devlet kendi vatandaşlarından bir kişiyi aday gösterebilecektir.

3. İlk seçim işbu Sözleşmenin yürürlüğe girmesinden altı ay sonra yapılacaktır. BM Genel Sekreteri seçimlerden en az üç ay önce Taraf Devletlere adaylarını iki ay içinde bildirmelerini isteyen bir mektup gönderecektir. Genel Sekreter, aday gösteren Taraf Devletleri de belirtmek suretiyle, adayların listesini alfabetik sıraya göre hazırlayacak ve Taraf Devletlere gönderecektir.

4. Komite üyelerinin seçimi, BM Genel Merkezinde, Genel Sekreter tarafından çağrılmış Taraf Devletler toplantısında yapılacaktır. Taraf Devletlerin üçte ikisinin (nisab) yetersayı oluşturacağı toplantıda, en fazla oy alanlar ile toplantıda hazır bulunan ve oy veren Taraf Devletler temsilcilerinin salt çoğunluğunun oylarını alan adaylar Komiteye seçileceklerdir.

5. Komite üyeleri 4 yıllık bir dönem için seçileceklerdir. Bununla beraber, ilk seçimde seçilen dokuz üyenin süresi ikinci senenin sonunda bitecek, dokuz üyenin isimleri ilk seçimden hemen sonra Komite Başkanı tarafından kura ile saptanacaktır.

6. Komitenin 5 ek üyesinin seçimi, 35. onay veya katılımından sonra bu maddenin 2, 3 ve 4. paragrafları hükümlerine göre yapılacaktır. Bu şekilde seçilen iki yedek üyenin görev süresi iki sene sonunda sona erecek ve bu iki üyenin ismi Komite Başkanı tarafından kura ile saptanacaktır.

7. Çeşitli nedenlerle boşalan yerlerin doldurulması için, uzmanının Komite'deki görev süresi sona eren Taraf Devlet kendi vatandaşları arasından, Komitenin onayına bağlı olmak üzere, başka bir uzmanı atar.

8. Komite üyeleri, BM Genel Kurulunun onayı ile ve Genel Kurulun, Komitenin sorumluluğunun önemini gözönünde tutarak kararlaştıracağı şartlar ve hükümlerle, Birleşmiş Milletlerden ücret alacaklardır.

9. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri, işbu Sözleşme uyarınca Komitenin görevlerini etkin bir şekilde yerine getirebilmesi için, gerekli personel ve kolaylıkları sağlayacaktır.

MADDE 18.

1. Taraf Devletler, işbu Sözleşme hükümlerine etkinlik kazandırmak ve kaydedilen ilerlemeleri belirtmek amacıyla aldıkları yasal, adli, idari ve diğer önlemler hakkındaki bir raporu,

a- Sözleşmenin, ilgili devlet bakımından yürürlüğe girmesini takiben bir yıl içinde,

b- Daha sonra, her dört yılda bir ve ileride de Komitenin talep ettiği zamanlarda, Komite tarafından incelemek üzere, BM Genel Sekreterine sunmayı taahhüt ederler.

2. Raporlarda, işbu Sözleşme yükümlülüklerinin gerçekleştirilmesini etkileyen unsurlar ve güçlükler belirtilebilir.

MADDE 19.

1. Komite kendi yöntem kurallarını saptayacaktır.

2. Komite, görevlilerini 2 yıllık bir süre için seçecektir.

MADDE 20.

1. Komite işbu Sözleşmenin 18. maddesi uygun olarak taraf devletlerin ülke raporlarını incelemek üzere yılda bir kez olağan olarak toplanacaktır.²

2. Komite toplantıları Birleşmiş Milletler Merkezinde veya Komite tarafından uygun bulunan herhangi bir yerde yapılacaktır.

MADDE 21.

1. Komite, Ekonomik ve Sosyal Konsey aracılığıyla etkinlikleri hakkında BM Genel Kuruluna yıllık raporlar sunacak ve Taraf Devletlerden sağlanan bilgiler ve raporların incelenmesine dayanarak önerilerde ve genel tavsiyelerde bulunabilecektir. Bu öneri ve genel tavsiyeler, Taraf Devletlerin olabilecek yorumlarıyla birlikte Komite raporuna dahil edilecektir.

2. Genel Sekreter Komite raporlarını Kadınların Statüsü Komisyonunun bilgisine sunacaktır.

MADDE 22.

Uzman kuruluşlar, etkinlik alanlarına giren işbu Sözleşme hükümlerinin uygulanmasının görüşülmesi sırasında temsil edilme hakkına sahip olacaklardır. Komite, uzman kuruluşları, Sözleşmenin uygulanması hususunda, etkinlik alanlarına giren konularda raporlar sunmaya davet edebilir.

MADDE 23.

İşbu Sözleşmedeki hiçbir husus kadın ve erkek eşitliğinin gerçekleşmesinde daha etkin olan

a- Taraf Devletin yasasındaki veya

b- O devlet için yürürlükte olan herhangi bir Uluslararası Sözleşme, antlaşma veya anlaşmadaki hükümleri etkilemeyecektir.

MADDE 24.

Taraf Devletler işbu Sözleşme ile tanınan hakların tam olarak gerçekleştirilmesi için ulusal düzeyde gerekli bütün önlemleri almayı taahhüt ederler.

MADDE 25.

1. İşbu Sözleşme bütün Devletlerin imzasına açık olacaktır.

2. Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri işbu Sözleşmenin deponatörü olarak tayin edilmiştir.

3. İşbu Sözleşme onaya bağlıdır. Onay belgeleri BM Genel Sekreterine tevdi edilecektir.

4. İşbu Sözleşme bütün Devletlerin katılmasına açıktır. Katılma belgesinin BM Genel Sekreterine tevdi edilmesiyle katılma gerçekleşecektir.

MADDE 26.

² 26.8.1999 tarih ve 4451 sayılı "Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nde Yapılan Değişikliğin Onaylanmasının Uygun Bulunmasına Dair Kanun"la 20/1.madde yukarıda yazılı şekli almıştır. Daha önce yıllık olağan toplantılar iki hafta ile sınırlı idi. (RG. 29.8.1999, S. 23801).

1. İşbu Sözleşmenin değiştirilmesi önerisi Taraf Devletlerden biri tarafından herhangi bir zamanda Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine hitaben yazılı bir başvuru ile yapılabilir.

2. BM Genel Kurulu gerekli gördüğü takdirde böyle bir öneriyle ilgili olarak yapılacak işlem hakkında karar verecektir.

MADDE 27.

1. İşbu Sözleşme 20. onaylama veya katılma belgesinin Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine tevdi edilmesini izleyen 30 uncu gün yürürlüğe girecektir.

2. 20 nci onay veya katılma belgesinin tevdiinden sonra, işbu Sözleşmeyi onaylayan veya katılan her devlet için Sözleşme, kendi onay veya katılma belgesinin tevdiinden sonraki 30 uncu gün yürürlüğe girecektir.

MADDE 28.

1. BM Genel Sekreteri, onaylama veya katılma sırasında yapılan çekincelerin metinlerini alacak ve bütün Taraf Devletlere dağıtacaktır.

2. İşbu Sözleşmenin hedef ve amacına uymayan hiçbir çekinceye izin verilmeyecektir.

3. Çekinceler, BM Genel Sekreterine hitaben herhangi bir zamanda yapılacak duyuru ile geri alınabilir. Genel Sekreter bu duyurudan bütün Devletleri haberdar edecektir. Böyle bir duyuru alındığı tarihte geçerli olacaktır.

MADDE 29.

1. İki veya daha fazla Taraf Devlet arasında işbu Sözleşmenin yorum veya uygulamasından doğan ve müzakere ile çözümlenemeyen herhangi bir uyuşmazlık, birinin istemi ile hakem kuruluna götürülecektir. Taraflar tahkimname isteminden itibaren 6 ay içinde hakem kurulunun oluşum biçiminde anlaşmazlarsa, taraflardan herhangi biri uyuşmazlığı Uluslararası Adalet Divanına, Divan Statüsü uyarınca götürebilir.

2. Taraf Devletlerden her biri işbu Sözleşmenin imzalanması veya onayı sırasında veya katılma sırasında, kendisini bu maddenin birinci paragrafı ile bağlı saymadığını bildirebilir. Diğer Taraf Devletler, böyle bir çekince koymuş olan Taraf Devlet karşısında aynı paragrafla bağlı olmayacaktır.

3. Bu maddenin 2. paragrafına göre çekince koyan her Taraf Devlet, BM Genel Sekreterine ihbarda bulunarak her zaman çekincesini geri alabilir.

MADDE 30.

Arapça, Çince, İngilizce, Fransızca, Rusça ve İspanyolca metinlerinin eşit derecede geçerli olduğu işbu Sözleşme Birleşmiş Milletler Genel Sekreterince muhafaza edilecektir.

Yukarıdaki hususları onaylayan ve imzaları aşağıda bulunan yetkili temsilciler işbu Sözleşmeyi imzalamışlardır.

18 Aralık 1979 tarihinde BM Genel Kurulunda kabul edilerek 3 Eylül 1981'de yürürlüğe giren Sözleşme'ye taraf ülke sayısı Mayıs 1999 tarihinde 165'e ulaşmıştır. (www.un.org/womenwatch/daw/cedaw20/list/htm#not;)

Türkiye Cumhuriyeti Birleşmiş Milletler Genel Sekreterine 20 Aralık 1985 tarihinde Sözleşme'ye katılma belgesini tevdi ederken md. 15/2-4, md. 16/1- c,d,f,g ve md. 9/1 ile 29/1. maddelere çekince koymuştur. Dışişleri Bakanlığının 29.6.1999 tarihli yazısı ile BM Genel Sekreterliğine 15. ve 16. maddelere konulan çekincelerin kaldırıldığı bildirilmiştir. (Sözleşme, 11.6.1985 tarih ve 3232 sayılı Kanunla uygun bulmuş, Bakanlar Kurulunca 24.7.1985 tarihinde 85/9722 sayılı kararla onaylanmış ve 14.10.1985 tarih ve 18989 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmıştır).

Sözleşme'nin taraf devletlerce fiilen yaşama geçirilmesinin etkin denetimini sağlamak üzere "Ek İhtiyari Protokol" hazırlanmış ve BM Kadının Statüsü Komisyonunda kabul edilmiştir. 1999 yılı sonunda Sözleşme'nin kabulünün 20. yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunca 6 Ekim 1999 tarihinde kabul edilmiş ve 10 Aralık 1999 tarihi itibarıyla 23 ülke tarafından imzalanmıştır.

(Ek İhtiyari Protokol'a ilişkin ayrıntılı bilgi için bkz. Nazan Moroğlu, *Kadınların İnsan Hakları Bildirisi ve Ek İhtiyari Protokol*, Prof. Dr. Erdoğan Moroğlu'na 65. Yaş Günü Armağanı, İ.Ü.Hukuk Fakültesi yayını, No. İstanbul 1999).

İhtiyari Protokol için BM web sayfası: www.un.org/womenwatch/daw/cedaw/protocol/adopted/htm).

2. Basına Yansıyanlar

2000'e Girerken Kadının İnsan Hakları (*)

Kadın Hakları, İnsan Haklarıdır

Herkesin doğuştan sahip olduğu temel hak ve özgürlükleri ifade eden *insan hakları* kavramı, zamanımızda özel bir önem ve değer kazanmıştır. Çağdaş demokratik hukuk devletlerinde, yasalar önünde eşitlik, düşünce özgürlüğü, tüm yurttaşlara seçme ve seçilme hakkı tanınması, eşit işe eşit ücret ilkesinin uygulanması; eğitim, sağlık, çalışma, ekonomik ve sosyal yaşamda her türlü ayrımcılığın önlenmesi insan haklarına saygının temel göstergesi olmuştur. Bu açıdan, bir ülkede insan haklarına gösterilen saygı, o ülkenin uygarlık düzeyinin ve demokratikleşmesinin ölçütü durumuna gelmiştir. Bütün uluslararası insan hakları belgelerinde, tüm insanların onur ve haklar bakımından eşit ve özgür doğdukları, herkesin insan haklarına ve temel özgürlüklere hiçbir ayırım gözetilmeksizin fırsat eşitliği çerçevesinde sahip olduğu ve cinsiyete dayalı ayrımcılığın kabul edilmezliği ilkeleri benimsenmiştir. Örneğin, 10 Aralık 1948'de kabul edilen BM İnsan Hakları Evrensel Bildirisinde; 3 Eylül 1953'de yürürlüğe giren İnsan Haklarının ve Temel Özgürlüklerin Korunmasına İlişkin Sözleşmede (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinde) ve 22.11.1984 tarihli 7 No.lu Ek Protokolde; 1975'de kurulan AGİT'in 1990 tarihli Kopenhag Zirvesinde "kadın ve erkek herkes için temel hak ve özgürlüklerin ayırım yapılmaksızın hak eşitliği çerçevesinde tanınması" kabul edilmiştir.

Cinsiyete dayalı ayrımcılığın önlenmesi amacıyla uluslararası alanda yapılan çalışmalarda ulaşılan en önemli nokta **Kadınlara Karşı Her Türülü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi**'nin kabul edilmesi olmuştur. Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda **18 Aralık 1979** tarih ve 34/180 sayılı önergeyle kabul edilmiş olan Sözleşme'ye taraf olan devletler, ülkelerinde kadınlara karşı her türlü ayırımı gecikmeksizin ortadan kaldıracak politikalar izlemeyi, yaşamın bütün alanlarında kadının tam gelişmesini ve ilerlemesini ve kadınların insan hakları ve temel özgürlüklerden erkeklerle eşit olarak yararlanmasını sağlamayı, bunun için de yasal düzenlemeler dahil bütün uygun önlemleri almayı taahhüt etmişlerdir. Türkiye, Sözleşme'ye 1985 yılında 9/1; 15/2-4; 16/1-c,d,f,g ve 29/1. maddelere çekince koyarak taraf olmuştur. Medeni Kanun Tasarısı'nın Meclis gündemine girdiği gerekçesiyle, Haziran 1999'da 15. ve 16. maddelerdeki aile hukukuna ilişkin **çekincelerin kaldırıldığı**, ancak *uluslararası tahkime* ilişkin 29/1. maddedeki çekincenin devam ettiği Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliği'ne bildirilmiştir.

1975 yılında Meksiko City'de, 1980'de Kopenhag'da, 1985'de Nairobi'de ve 1995'de Pekin'de toplanan Dünya Kadın Konferanslarında alınan kararlar ve belirlenen hedefler ulusal alanda kadın erkek eşitliğinin sağlanması bakımından itici güç olmuştur. Pekin Deklarasyonu'nun 14.maddesinde "**kadın hakları, insan haklarıdır**" denilerek, kadın haklarının evrensel insan haklarının vazgeçilmez, bütünleşmiş ve bölünemez bir parçası olduğu teyit edilmiştir.

Kadın Hakları İhlallerine Etkin Denetim ve Hak Arama Yolu

18 Aralık 1979'da kabul edilen Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nde taraf devletlerin taahhütlerini yerine getirip getirmediğini denetleyecek ve bir ülkede ayrımcılıktan zarar gören kadınların Sözleşme çerçevesinde haklarını aramak üzere başvuruda bulunabilecekleri bir denetim mekanizmasına yer verilmemiştir.

Kadının ailede ve toplumda statüsünün yükseltilmesine ve cinsiyete dayalı her türlü ayrımcılığın kaldırılmasına yönelik en ayrıntılı şekilde özenle hazırlanmış olan Sözleşme, en geniş katımlı uluslararası belgelerdendir. Sözleşme'yi aralarında Suudi Arabistan, Katar, İran ve Sözleşme'ye imza koydukları halde onaylamamış olan ABD ve Afganistan olmak üzere 23 ülke henüz taraf olmamıştır.

Aralık 1999 itibariyle Sözleşme'ye 164 ülkenin taraf olması ve bu ülkelerin birçoğunda Sözleşme'nin yaşama geçirilmesinin devlet politikası haline gelmesiyle birlikte, taraf ülkelerde kadınlara karşı ayrımcılığın kaldırılmasının ve Sözleşme'nin yaşama geçirilmesinin etkin denetimini sağlamak gereksinimi gündeme getirilmiştir. Özellikle 1993 tarihinde BM İnsan Hakları Konferansı'nda kabul edilen Viyana Deklarasyonu ve Eylem Programında, Sözleşme'ye ek bir Protokol hazırlanması için harekete geçilmesi gerektiği önemle vurgulanmıştır. Öte yandan, 1995 yılında düzenlenen IV. Dünya Kadın Konferansında da, kadınların insan hakları ihlalleri konusunda Birleşmiş Milletler **Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Kaldırılması Komitesi'ne bireysel başvuru mekanizmasını ihdas edecek bir Ek İhtiyari Protokol** hazırlanması karara bağlanmıştır. Dört yıl süren uzun müzakereler sonunda hazırlanan **Ek İhtiyari Protokol**, 1979 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda kabul edilmiş olan Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi'nin kabulünden **20 yıl sonra, 6 Ekim 1999 günü Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nca onaylanarak Sözleşme'ye taraf devletlerin imza, onay ve katılımına açılmıştır. 10 Aralık 1999 tarihi itibariyle 23 üye devlet Protokol'u imzalamışlardır.**

Ek İhtiyari Protokol **iki prosedürü** içermektedir. Birincisi, **kadınların bireysel** olarak veya grup halinde, Kadınlara Karşı Ayrımcılığın Kaldırılması Komitesi'ne, haklarının ihlal edildiği gerekçesiyle **başvuruda bulunmasına** olanak veren **iletişim prosedürü** (communication procedure); ikincisi, Komite'ye tehlikeli ya da sistematik kadın hakları ihlalleri hakkında yapılan başvurularla ilgili araştırma, soruşturma ve gerektiğinde **ayrımcılığın kaldırılması konusunda taraf devlete öneride bulunma yetkisi veren araştırma prosedürü'dür** (inquiry procedure).

Görüldüğü gibi, kadın erkek eşitliğinin sağlanması amacıyla yürütülen bu çalışmalar, 2000'li yıllarda da gerçek demokrasiye ulaşabilmek açısından önemli bir çağdaşlık projesi olarak sürdürülecektir.

Ülkemizde son on yılda kadının statüsünün yükseltilmesine yönelik politikalar oluşturulmasına hız verildiği, ulusal mekanizmalar kurulduğu, kadın araştırmalarının akademik alanda ivme kazandığı, kadın kuruluşlarının işbirliği yaparak daha etkili bir baskı grubu oluşturduğu görülmektedir. Ancak kadınların eşitsiz konumunun birçok alanda sürmesine karşın, bunun bir demokrasi sorunu olarak ele alınmaması,

olumlu sonuca ulaşmayı geciktirmektedir. **Bugün herkese ve özellikle ülke yönetimini üstlenenlere düşen görev, Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu izleyen ilk on yılda kadın hakları konusunda Atatürk ve devrimci arkadaşlarının gerçekleştirdiği devrimlerin yapılmasındaki kararlılığın günümüzde de aynı bilinçle sürdürülmesidir.**

(*) Bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. Nazan Moroğlu, *Kadınların İnsan Hakları Bildirisi ve Ek İhtiyari Protokol*, İ.Ü. Hukuk Fakültesi 718, İstanbul 1999, s.881-908.

(Yukarıdaki yazı 14.1.2000 tarihinde Cumhuriyet Gazetesinde yayınlanmıştır.)

Fotoğraflar